

Tiloja lapsille

Päiväkoti Taka-Töölöön

Riinamari Fagerström

Diplomityö
Tampereen yliopisto
2021

Tiloja lapsille

Päiväkoti Taka-Töölöön

Diplomityö
Riinamari Fagerström
Rakennetun ympäristön tiedekunta
Arkkitehtuurin yksikkö
Marraskuu 2021

T i i v i s t e l m ä

Riinamari Fagerström
Tiloja lapsille : Päiväkoti Taka-Töölöön
Diplomityö
Tampereen yliopisto
Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma
Marraskuu 2021
Tarkastaja: professori Ilmari Lahdelma

Tässä diplomityössä käsitellään suunnitelmaa, joka sijoittuu arvoympäristöön Helsingin Taka-Töölöön. Suunnitelma on laadittu keväällä 2021 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun pohjalta. Diplomityö koostuu kirjallisesta osuudesta ja suunnitelmaosuudesta. Työn pääpaino on suunnitelmaosuudessa.

Varsinainen kirjallinen osuus koostuu kolmesta luvusta, jotka käsittelevät lyhyesti varhaiskasvatusta sekä suunnittelua ohjaavia lakeja, määräyksiä ja ohjeita, päiväkodin toimintaa ja tilajärjestelyjä sekä lapselle soveltuvia tiloja. Kirjallisen osuuden pääpaino on neljännessä luvussa: tiloja lapsille. Suurin osa lapsista viettää päiväkodissa ison osan päivistään: päiväkodin tulee siis tarjota lapsille kodin lisäksi toinen turvallinen ja terveellinen kehitysympäristö. Sanotaan, että leikki on lapsen työtä. Millaiset tilat sitten houkuttelevat lasta leikkimään? Lapsi havainnoi ympäristöään eri aisteilla, joten ympäristön tulee tarjota aisteille sellaisia havaintoja, jotka innostavat ja rohkaisevat lasta erilaisiin toimintoihin ja leikkeihin. Myös lapsen mittakaavan huomioiminen päiväkotisuunnittelussa on erityisen tärkeää: lapset tarvitsevat kokemuksia eri tyyppisistä ja kokoisista tiloista.

Suunnitelmaosuudessa käydään läpi kirjallisen osuuden sekä arkkitehtuurikilpailun pohjalta tehtyä suunnitelmaa. Suunnitelmaa käydään läpi tekstin lisäksi erilaisin kuvin ja piirustuksin. Tavoitteena oli löytää sellainen ratkaisu, joka vastaa arkkitehtuurikilpailun tavoitteisiin ja tilaohjelmaan sekä mahdollistaa lapsille mielekkään, kiinnostavan ja merkityksellisen oppimisympäristön.

A b s t r a c t

Riinamari Fagerström

Spaces for children : Kindergarten designed to Taka-Töölö

Master's thesis

University of Tampere

Master of Architecture

November 2021

Supervisor: professor Ilmari Lahdelma

This master's thesis considers a draft, that is planned to be located in a value environment in Taka-Töölö, Helsinki. The plan is designed based on an architecture competition organized in the spring of 2021. The master's thesis consists of a written part and a plan part. The main focus is on the plan part.

The actual written part consists of three chapters. They consider shortly early childhood education, laws, regulations and guidelines that control the planning, activities of kindergarten, spatial arrangements and also spaces suitable for children. The main focus of the written part is on the fourth chapter: spaces for children. Great proportion of children spend much of their day in a kindergarten: kindergarten should provide children another safe and healthy environment in addition to home. It is said that play is the work of the child. What kind of spaces then attract children to play? A child perceives his/her environment using multiple senses, so the environment should provide sensory perceptions that inspire and encourage the child for different activities and play. It's also especially important to consider the scale of the child when planning the kindergarten: children require experiences from spaces of different type and size.

In the plan part, the draft made on the basis of written part and architectural competition is reviewed. In addition to the text, the plan is reviewed with various illustrations and drawings. The aim was to find a solution that meets the goals of the architectural competition and the space program, and provides children with a significant, interesting, and meaningful learning environment.

Sisällysluettelo

1	Aluksi	
1.1	Työn tavoitteet ja rajaus	10
1.2	Työn rakenne	10
2	Taustoitus	
2.1	Varhaiskasvatus	14
2.2	Suunnittelua ohjaavat lait, määräykset ja ohjeet	14
3	Päiväkodin toiminta ja tilajärjestelyt	
3.1	Ryhmäjako ja päivärytmi	18
3.2	Päiväkodin tilat	21
3.2.1	Toiminta-alueet	21
3.2.2	Yhteistilat	22
3.2.3	Henkilökunnan tilat	23
3.2.4	Huoltotilat	24
3.3	Tyypilliset suunnitteluperiaatteet	26
3.3.1	Kotialueisiin perustuva tilanjakoperiaat	26
3.3.2	Monitilaratkaisu	28

4	Tiloja lapsille	
4.1	Mittakaava	33
4.2	Lapsen kokemusmaailma	35
4.3	Sopivia tiloja leikille	39
5	Suunnitelma	
5.1	Arkkitehtuurikilpailu	46
5.1.1	Kilpailualue ja tarkastelualue	46
5.1.2	Kilpailun tavoitteet ja suunnitteluohjeet	47
5.2	Kaupunkikuva	52
5.3	Toiminnallisuus	56
5.3.1	Toiminta-alueet	66
5.3.2	Sisätilojen elämyksellisyys ja mittakaava	69
5.4	Massoittelu ja materiaalit	72
5.5	Ulkotilat	76
5.6	Tekniset ratkaisut	80
6	Lopuksi	
	Pohdinta	84
	Kiitos	87
	Lähteet	88

1 Aluksi

1.1 Työn tavoitteet ja rajaus

Diplomityön osatavoitteina on ymmärtää päiväkotisuunnittelun peruseriaatteet sekä perehtyä kuinka lapsi havainnoi ympäristöään, mitkä asiat lasten tilakäsitykseen vaikuttavat ja millaiset tilat houkuttelevat lasta aktiiviseen ympäristön tutkimiseen ja erilaisiin leikinomaisiin toimintoihin.

Diplomityön päätavoitteena on löytää sellainen ehdotus Taka-Töölön päiväkodin arkkitehtuurikilpailuun, joka vastaa kilpailun tavoitteisiin, mutta ennen kaikkea toimii mielekkäänä ympäristönä lapsille, jotka viettävät päiväkodissa suuren osan päivistään. Pyrin työssäni huomioimaan arkkitehtuurikilpailun kaupunkikuvalliset, maankäytölliset, tilalliset ja toiminnalliset tavoitteet, toteutuskelpoisuutta ja energiatehokkuutta unohtamatta. Yhdeksi tavoitteekseni asetan myös kilpailun tilaohjelman tavoitteet liittyen kokonaislaajuuteen ja tehokkuuteen. Valmistuvana arkkitehtina minun tulee pystyä vastaamaan asetettuihin tavoitteisiin myös tulevaisuudessa, ja koen,

että tämä diplomityö antaa minulle erinomaisen mahdollisuuden harjoitella vielä viimeisen kerran arkkitehtiopiskelijana.

1.2 Työn rakenne

Diplomityö koostuu kahdesta osuudesta: kirjallisesta osuudesta sekä suunnitteluosuudesta. Toisessa luvussa käydään lyhyesti läpi varhaiskasvatus-termiä sekä suunnittelua ohjaavia lakeja, määräyksiä ja ohjeita. Kolmannessa luvussa paneudutaan päiväkodin toimintaan ja tilajärjestelyihin: millaisista asioista päiväkotipäivä koostuu, mitä tiloja päiväkodissa on ja kuinka päiväkojeja tyypillisesti Suomessa suunnitellaan. Neljäs luku käsittelee päiväkodin suunnittelua käyttäjien, lasten, näkökulmasta. Luvussa käydään läpi lapsen mittakaavaa ja sen vaikutusta suunnitteluun, lapsen kokemusmaailmaa sekä tiloja, jotka soveltuvat monipuoliseen leikkiin tai rauhoittumiseen.

Diplomityön pääpaino on suunnitteluosuudessa. Viidennessä luvus-

sa käydään läpi kirjallisen osuuden pohjalta suunniteltua päiväkotia. Luvussa esitellään tehty suunnitelma tekstin lisäksi erilaisia piirustuksia, havainnekuvia ja kaavioita hyödyntäen. Lopuksi vielä pohdin, kuinka kirjallinen osuus vaikutti suunnitelmaan, miten asettamani tavoitteet täyttyivät ja toisaalta, mitä suunnitelmassa olisi voitu tehdä toisin.

2 T a u s t o i t u s

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus-termi on käännös englanninkielisestä termistä ”early childhood education”. Suomessa käännös on otettu käyttöön jo 1970-luvun alussa. (Alaranta 2017, 156.) Varhaiskasvatus kattaa lapsen ensimmäiset vuodet vauvaiästä peruskoulun aloittamiseen asti, muodostaen näin yhteneväisen kokonaisuuden lapsen kehityksen kannalta (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 116).

Suomessa varhaiskasvatus on osa koulutusjärjestelmää ja se muodostaa tärkeän vaiheen lapsen kehityksessä ja oppimisessa. Varhaiskasvatuksella edistetään yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa lapsen kokonaisvaltaista oppimista, kehitystä ja kasvua. Varhaiskasvatus täydentää siis omalta osaltaan lapsen huoltajien kasvatustehtävää ja huolehtii lapsen hyvinvoinnista. Yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen tehtävistä on lasten tasa-arvon korostaminen sekä syrjäytymisen ja syrjimyksen estäminen. Sen lisäksi, että varhaiskasvatus vahvistaa lasten asemaa yhteiskunnassa, on se

myös välttämätöntä lasten huoltajien kasvatustyön tukemiseksi sekä huoltajien töissä käymisen ja opiskelun mahdollistamiseksi. Jokaisella lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen: kunnat ovat velvollisia järjestämään varhaiskasvatusta siten, että ne vastaavat kuntien tarpeisiin ja sijaitsevat mahdollisimman lähellä palvelun käyttäjiä ja ovat käytettävissä tarpeita vastaavina aikoina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7-14.)

2.2 Suunnittelua ohjaavat lait, määräykset ja ohjeet

Laadukkaan varhaiskasvatuksen varmistamiseksi päiväkotien suunnittelua ohjataan varhaiskasvatuslailla, varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla, kuntakohtaisilla suunnitteluohjeilla sekä Rakennustiedon ohjekorteilla. Uusi varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.9.2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan ”merkittävimmät uudistukset liittyvät varhaiskasvatuksen henkilöstöön ja varhaiskasvatuksen tiedontuotannon ke-

hittämiseen”. Varhaiskasvatuksen tilojen turvallisuussuunnittelua ohjaavat lisäksi monet muut lait ja asetukset, kuten maankäyttö- ja rakennuslaki, pelastuslaki ja sähköturvallisuuslaki (RT 103085 2019, 2). Näitä ei ole tässä diplomityössä käsitelty enempää.

Oppimisympäristöjä suunnitellessa tulee ottaa huomioon lasten ikä ja eri ikäkausien kehitysvaiheet sekä tilojen turvallisuus ja terveellisyys. Oppimisympäristön tulee olla lapselle kehittävä ja erilaisiin toimintoihin kannustava. Varhaiskasvatusta voidaan tarjota päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä avoimena varhaiskasvatustoimintana. Näistä toimintamuodoista yleisin on päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus, joka perustuu ryhmämuotoiseen toimintaan. Ryhmiä voidaan muodostaa eri tavoin, kuitenkin siten, että ne ovat pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja ryhmissä toteutuu säännökset, jotka ohjaavat henkilöstön mitoitusta sekä ryhmän enimmäiskokoa. (Varhaiskasvatussuunni-

telman perusteet 2018, 16-18.)

Tarkemmin juuri suunnittelua ohjaavat kuntakohtaiset suunnitteluohjeet sekä RT-kortit. Kuntakohtaiset ohjeet sisältävät yleisiä ohjeita päiväkotirakennuksesta ja sen toimintatiloista, saattoliikenteen ja pysäköinnin järjestämisestä sekä leikkipihasta ja sen varusteista. Lisäksi suunnitteluohjeissa on tarkempia toiminnallisia ohjeita mm. lapsiryhmien omista tiloista, yhteistiloista, henkilökunnan tiloista, päiväkodin aputiloista sekä tilakohtaisia ohjeita tilojen tilavarusteista, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Rakennustietosäätiö on laatinut useita ohjekortteja, joissa käsitellään päiväkodin suunnittelua ulko- ja sisätilojen osalta sekä ohjeita esimerkiksi ihmisen mittoihin ja ulottuvuuteen, esteettömyyteen ja päiväkotien turvallisuuteen liittyen. RT-korttien tilakohtaisia ohjeistuksia käydään tarkemmin läpi alaluvussa 3.2 Päiväkodin tilat.

3 Päiväkodin toiminta ja tilajärjestelyt

3.1 Ryhmäjako ja päivärytmi

Koen, että päiväkotien suunnittelun kannalta on tärkeää ymmärtää pääpiirteittäin kuinka päiväkodissa toimitaan. Päivärytmin hahmottaminen auttaa hahmottamaan aktiivisesti käytössä olevia tiloja sekä niiden välisiä suhteita. Vastaavasti myös ryhmäjaon sekä henkilökunnan mitoituksen peruseriaatteiden sisäistäminen auttavat hahmottamaan esimerkiksi sitä, kuinka moneen pienryhmään yhden päiväkotiryhmän on mahdollista jakautua. Eli toisin sanoen, kuinka monta toimintatilaa yhden ryhmän toiminta-alueella tulisi olla.

Päiväkotien ryhmäjakoja voidaan tehdä joustavasti vastaamaan pedagogisen toiminnan vaatimuksia ja tarpeita. Ryhmät voivat muodostua eri ikäisistä lapsista sekä kokoettuna päivähoidossa olevista lapsista. Perinteisesti ryhmässä on kolme kasvatus- ja opetushenkilöä, lasten lukumäärä riippuu lasten iästä. Esimerkiksi alle kolmevuotiaita lapsia saa olla yhtä hoitajaa kohti neljä, yli kolmevuotiaita lapsia kahdeksan ja osapäivähoidossa olevia 13. Ryh-

mäjako voi perustua myös hoitajien parityöskentelyyn, jolloin mitoitusperiaatteet ovat erilaiset. (RT 103083 2019, 8.)

Päiväkotipäivä koostuu erilaisista toiminnoista kuten ohjatusta toiminnasta, leikistä, perushoidosta, ulkoilusta, ruokailusta ja levosta. Päiväkotipäivän aikana toimintaa tapahtuu sekä suurissa ryhmissä että pienryhmissä. Pienryhmätoiminnassa korostuu vuorovaikutus. On selvää, että mitä pienemmässä ryhmässä lapsi toimii, sitä paremmin lapsi pystyy suhteuttamaan omat taitonsa erilaisiin tilanteisiin sopiviksi sekä ymmärtämään millaisia seurauksia ja vaikutuksia omilla teoilla on muihin lapsiin ja aikuisiin. Vaikka pientyhmätoimintaa mahdollistaa lapselle turvallisen ja luotettavan ilmapiirin, lapsen tulee osata toimia myös suuremmissa ryhmissä. Isommissa ryhmissä toimiminen korostuu entisestään lasten siirtyessä koulumaailmaan, joten sitä tulee harjoitella jo päiväkodissa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31-33.) Myönteisinä ryhmäil-

miöinä voidaan pitää myös esimerkiksi toisilta oppimista, yhdessä tekemisen iloa, kommunikoinnin oppimista sekä erilaisiin lapsiin tutustumista (Koivunen 2009, 52).

Jokaisessa päiväkodissa on omanlaisensa päivärytmi ja se, minkälaisista kokonaisuuksista lapsen päivä koostuu, riippuu paljolti myös lapsen iästä. Etenkin ruokailu ja lepo ovat toimintoja, joiden ajankohdat ovat päiväkodista riippumatta hyvinkin vakiintuneita. Tätä diplomityötä varten olen tarkastellut eri päiväkotien päivärytmejä ja koostanut niistä esimerkinomaisen lukujärjestyksen (kuva 1).

Osan päiväkotien aikuisten työpäivä alkaa noin klo 6.30, kun päiväkodin ovet aukevat ja ensimmäiset lapset tuodaan päiväkotiin. Hieman myöhemmin päiväkotiin saapuu lisää työntekijöitä ja lapsia, päiväkodin koosta riippuen. Aamulla ennen aamupalaa lapsilla on mahdollisuus leikkiin, piirtämiseen ja oleiluun, lapsen jaksamisesta ja vireydestilasta riippuen. Aamupalaa

syödään noin klo 8, jonka jälkeen monissa päiväkodeissa on ”aamu-piiri” sekä valmistautumista ulkoiluun ja erilaiseen toimintaan. Klo 9 – 11 välille sijoittuvat yleensä perushoito, porrastetusti järjestetty ulkoilu, leikki pihalla sekä ryhmätiloissa, ohjattu toiminta kuten metsäretket, vierailut läheiseen leikkipuistoon ja kirjastokäynnit. Eri toimintojen porrastaminen tehostaa tilojen käyttöä sekä sujuvoittaa päiväkodin arkea (Kokljuschkin 2001, 20). Lapset ruokailevat noin klo 11 – 12 välillä, jonka jälkeen siirrytään kohti lepotiloja. Osa lapsista nukkuu päiväunet, osa vain lepää hetken, nousevat sen jälkeen ja siirtyvät tiloihin, joissa eivät häiritse nukkuvia lapsia. Välipalaa tarjotaan lepohetken jälkeen yleensä noin klo 14. Välipalan jälkeen on jälleen aikaa leikkiä, ulkoilla ja valmistautua kotiin lähtöön. Päiväkodit sulkevat ovensa yleensä noin klo 17 ja usein tämän jälkeen osa päiväkodin tiloista toimii niin sanottuina iltakäyttötiloina.

6.30 - 8	Päiväkotiin saapuminen
8 - 9	Aamupala, aamupiiri
9 - 11	Perushoito, ohjattu toiminta, ulkoilu
11- 12	Ruokailu
12- 14	Päiväunet
14- 14.30	Välipala
14.30- 17	Leikki, ulkoilu, valmistautuminen kotiin lähtöön

Kuva 1. Esimerkki päiväkodin päivärytmistä.

3.2 Päiväkodin tilat

Suurin osa päiväkotitiloista on lasten käytössä. Poikkeuksena näistä tiloista ovat henkilökunnan tilat, tekniset tilat sekä siivous- ja keittiötilat. Päiväkotien tilamitoitusta säätelee lasten enimmäismäärä, tilapaikkaluku. Rakennustietosääntöön laatiman päiväkotien suunnittelu -ohjekortin (2019, 10) mukaan toimintatiloiksi varataan rakennuksen hyötyalasta yhtä tilapaikkaa kohti 7–8 m². Toimintatilalla tarkoitetaan tässä yhteydessä sekä lapsiryhmien toiminta-alueita että yhteistiloja. Diplomityössä tehdyn päiväkodin tilaohjelman tilaryhmät on jaettu toiminta-alueisiin, yhteistiloihin, henkilökunnan tiloihin sekä huoltotiloihin, joten päiväkodin tilat on esitelty seuraavissa alaluissa vastaavasti.

3.2.1 Toiminta-alueet

Toiminta-alueet sisältävät lapsiryhmien ryhmä-, wc- ja pesutilat sekä eteis- ja märkäeteistilat. Toiminta-alueiden lapsiryhmien omien toimintatilojen tulee olla vaihtelevia: jotkut tilat ovat pienempiä,

soveltuen näin esimerkiksi pienryhmätoimintaan ja toiset taas suurempia, muunneltavia tiloja. Tilojen tehokkaan käytön takaamiseksi tilojen tulee olla yhteydessä toisiinsa, mutta ei kuitenkaan läpikulkettavia. Tiloja voidaan kuitenkin suunnitella erilaisten ratkaisujen, kuten siirtoseinien avulla esimerkiksi eteistiloihin avautuviksi, jolloin tilojen luonne muuttuu avoimeksi ja kokoa saadaan luontevasti kasvatettua. (RT 103083 2019, 10.) Ryhmätiloissa leikitään, pelataan, askarrellaan, mahdollisesti ruokailaan ja levätään. Lepoon varatut tilat voivat olla joko täysin erillisiä tai hyvin ääntä eristävin siirtoseinien avulla erotettavia tiloja.

Yleensä jokaisella toiminta-alueella on omat eteis- ja märkäeteistilansa. Molemmat tilat mitoitetaan tilapaikkojen mukaisesti: eteistilassa varataan 0,6–0,9 m² ja märkäeteistilassa 0,33–0,5 m² yhtä tilapaikkaa kohden. Eteistilassa lapset ja mahdollisesti myös päiväkodin aikuiset säilyttävät, pukevat ja riisuvat kuivat ulkovaatteet ja

kengät sekä vaihto- ja varavaatteet. Lapsille varataan henkilökohtaiset naulakot, lokerikot ja pukeutumisenpenkit. Eteistilassa tapahtuu myös lasten tuonti ja haku. Märkäeteisessä säilytetään, riisutaan ja pestään lasten sekä henkilökunnan määrät ulkoiluvaatteet ja -kengät. (RT 103083 2019, 11.)

Myös wc- ja pesutilojen mitoitukset perustuu tilapaikkoihin: yhtä tilapaikkaa kohden varataan wc- ja pesutiloiksi 0,4–0,5 m². Jokaista alkavaa kymmentä lasta kohden varataan yksi wc- ja pesuallaspaikka, pienimmille lapsille pesu- ja vaipeavaihtopaikka sekä vanhemmille lapsille suihku. Tilat voidaan sijoittaa avautuvaksi esimerkiksi toimintat- tai eteistiloihin, mutta ei ruokailutilaan. Yhden wc-tilan tulee olla sijoitettu siten, että sen käyttö on luontevaa myös ulkoilupihalta. Wc- ja pesutilojen kalusteiden mitoituksessa on tärkeää huomioida, että lapset pystyvät hoitamaan wc-käynnit myös itsenäisesti. (RT 103083 2019, 12.)

3.2.2 Yhteistilat

Päiväkodin lapsien yhteistiloja ovat perinteisesti liikuntasali, ruokailutila, erilaiset verstaat, pienryhmätilat ja kotikeittiö. Yhteistilojen läheisyyteen sijoitetaan lisäksi esteetön wc-tila. Yhteistilojen suunnitteluperiaatteena on luoda joustavia, monikäyttöisiä tiloja. Jokainen toiminto vaatii kuitenkin omanlaisiaan erityisratkaisuja, joihin tulee kiinnittää huomioita tilojen suunnittelussa.

Lasten liikkumista ja päiväkodissa järjestettäviä juhlia sekä tapahtumia varten päiväkotiin tarvitaan sali- ja liikuntatila. Tila voidaan suunnitella siten, että se voidaan tarpeen mukaan jakaa liukuseinien pienempiin osioihin pienryhmiä varten. Yksi pienryhmä, jossa on 14–18 lasta, tarvitsee liikuntatilaksi 40 m². Salitilojen huonekorkeus on muita tiloja korkeampi, tavallisesti ne toteutetaan noin 4–6 metriä korkeina. Tilojen välittömässä läheisyydessä tulee sijaita varasto- ja säilytystilaa. (RT 103083 2019, 13.)

Pienryhmätilat ovat tärkeitä tiloja lasten vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta. Tiloissa lapsilla on pienen ryhmän kesken paremmat lähtökohdat oppia suhteuttamaan omat taitonsa tilanteisiin sopiviksi sekä tunnistamaan omien tekojensa seuraukset ja vaikutukset muihin lapsiin ja aikuisiin (Mikkola & Nivalainen 2010, 33). Etenkin pienemmissä päiväkodeissa pienryhmätilat liittyvät usein toiminta-alueiden tiloihin, jolloin lapset voivat hyödyntää tiloja itsenäisesti ja tilat ovat aktiivisessa käytössä päivittäin. Yleensä jokaisella toiminta-alueella on oma, noin 10–15 m² kokoinen pienryhmätila. (RT 103083 2019, 13.)

Lapsiryhmille suunnitellaan yksi tai useampi, keittiöstä helposti saavutettavissa oleva ruokailutila, jota käytetään porrastetusti. Päiväkodin kaikki lapset eivät kuitenkaan välttämättä ruokaile ruokailutilassa, sillä etenkin pienempien lasten ruokailu tapahtuu usein lapsiryhmien omilla toiminta-alueilla. Ruokailutila voi olla osa päiväkodin

käytävä- ja aulatilaja, ja tilan yhteyteen voi sijoittaa myös päiväkodin kotikeittiön, jolloin sen käyttöä voidaan tehostaa ruokailutilan ollessa muussa käytössä. Kotikeittiö on kodinomaisesti varusteltu ja kalustettu tila, jossa lapset opettelevat keittiötöitä ja -taitoja. (RT 103083 2019, 13–14.)

3.2.3 Henkilökunnan tilat

Lapsille suunnattujen tilojen lisäksi päiväkodeissa on henkilökunnalle varattuja työ-, toimisto-, neuvottelu- ja henkilöstötiloja. Yhtä työntekijää kohti varataan rauhallisia työ-, toimisto- ja neuvottelutiloja 0,35 m². Yleensä jokaista alkavaa kuutta työntekijää kohti varataan yksi työpiste, kuitenkin siten, että työpisteitä on oltava aina vähintään kaksi. Tavallisesti päiväkodin johtajalle varataan oma, nimetty työpiste tai toimistotila. Tilojen tulee soveltua lasten vanhempien ja muiden vierailijoiden vastaanottamiseen sekä rauhalliseen neuvotteluun. Neuvottelutilana käytetty tila voi olla osa päiväkodin yhteistiloja

tai vaihtoehtoisesti neuvottelutilaa voidaan myös hyödyntää henkilöstön taukotilana. Työskentelyn ja neuvottelun lisäksi henkilökunnalle varataan puku-, wc-, suihku-, ruokailu- sekä lepotiloja. Puku- ja pesutilat tulee suunnitella eri sukupuolet sekä harjoittelijat ja sijaiset huomioiden. Jokaiselle työntekijälle varataan pukuhuoneeseen henkilökohtainen lukittava vaatekaappi. Henkilökunnan wc- ja pesutilojen määrä suhteutetaan työntekijöiden lukumäärään: jokaista alkavaa 15:tä työntekijää kohti varataan yksi wc-tila ja alkavaa 25:tä kohti yksi suihku. Henkilökunnalle tulee varata myös lepotila, joka voi olla yhdistettynä henkilökunnan muihin tiloihin, kuitenkin siten, että levolle varattu tila on suojaisa ja rauhallinen. (RT 103083 2019, 15.)

3.2.4 Huoltotilat

Päiväkodin huoltotilat sisältävät keittiön, vaate- ja siivoushuollon-tiloja, erilaisia varastoja sekä jätehuoltotilat. Päiväkodin keittiön suunnitteluun vaikuttaa olennai-

sesti ruokapalveluratkaisu: yleensä keittiö toteutetaan jakelukeittiönä, joka uunin ja liedon avulla toimii myös kuumennuskeittiönä. Keittiöstä tulee olla looginen huoltoajoyhteys sekä yhteys jätehuoltotiloihin. Tässä diplomityössä ei olla avattu keittiön ja jätehuollon tiloja ja tilavarusteita tarkemmin erilaisten ruokapalveluratkaisuiden vuoksi.

Päiväkodin vaatehuollolle varataan tiloja, joissa pestään ja kuivataan päivittäin pyyhkeitä, lasten vaatteita, lasten leluja ja vastaavaa pikkupykkiä. Suurempi määrä pykkiä, kuten lakanat, viedään tavallisesti muualle pestäväksi ja kuivattavaksi. Lisäksi päiväkotiin voidaan varata tila ompelulle sekä vaatteiden silittämiseksi. Siivoamiselle varataan lukittuja, loogisesti sijoitettuja tiloja, joiden mitoitus ja sijainti ovat hyvin päiväkotikohtaisia. Siivoustilojen lukumäärään vaikuttavat olennaisesti päiväkodin koko ja kerrosten lukumäärä: tilojen mitoitusarvona voidaan pitää yhtä prosenttia päiväkodin hyöty-

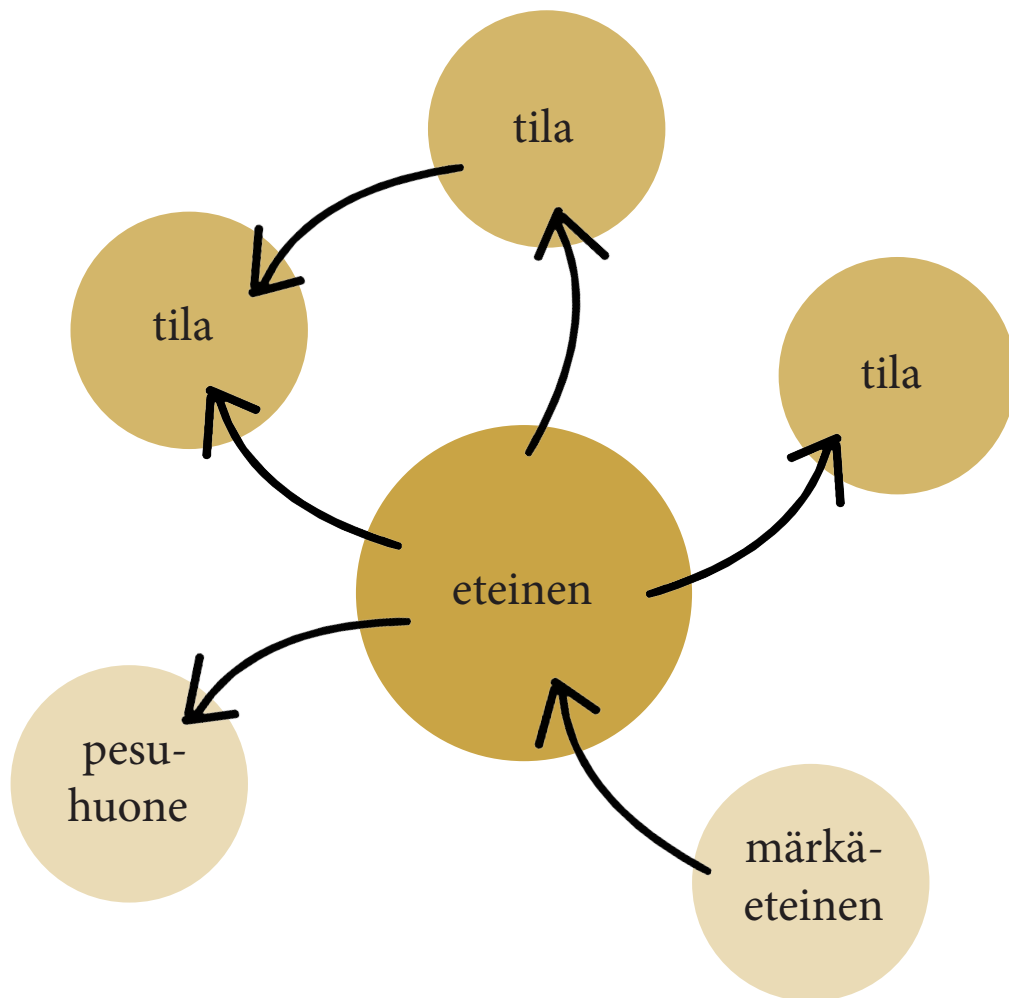
alasta ja jokaiseen kerrokseen tulee sijoittaa oma siivoustilansa. Huoltiloihin lukeutuu lisäksi päiväkodin erityyppiset varastotilat. Lasten tiloissa varastotiloja tarvitaan toiminta-alueilla 2–4 m² sekä ulkotiloissa ulkoleikkivälinevarastoja tavallisesti 5 m² lapsiryhmää kohti. Muita päiväkodin varastotiloja ovat esimerkiksi keskus-, liinavaate- ja kiinteistövarasto. Lisäksi lastenrattaiden ja -vaunujen säilytykseen tulee varata katettua tilaa noin 0,3–0,4 m² yhtä tilapaikkaa kohti. (RT 103083 2019, 16-17.)

3.3 Tyypilliset suunnittelu- perusteet

Tässä diplomityössä tilojen tyypilliset suunnitteluperiaatteet on jaettu kahteen kokonaisuuteen: perinteisimpiin erillisiin toimitiloihin, joissa jokaiselle päiväkotiryhmälle on muodostettu oma kotialue sekä uudempaan suuntaukseen, joissa eri lapsiryhmät jakavat yhdessä toimintatiloja. Nykyajan päiväkodit suunnitellaan joustaviksi ja monimuotoisiksi toimintaympäristöiksi, jotka tukevat varhaiskasvatuksen pedagogiikan tarpeita. Päiväkotien suunnittelussa on viime aikoina lisääntynyt yhteiskäyttöisyys ja päiväkodit voidaan sijoittaa myös osaksi suurempaa palvelurakennusta. Jotkut päiväkodit suunnitellaan siten, että niissä pystytään tarjoamaan varhaiskasvatuspalveluja iltana tai jopa viikon jokaisena päivänä ympärivuorokautisesti. Myös lasten erityiset tuen tarpeet lisäävät päiväkotien tila- ja varuste vaatimuksia. (RT 103083 2019, 2-6.)

3.3.1 Kotialueisiin perustuva tilanjakoperiaate

Perinteisesti päiväkotien tilaratkaisut ovat perustuneet kotialueisiin perustuvaan tilanjakoperiaatteen (kuva 2). Kotialue on yhtä päiväkotiryhmää varten muodostettu alue, joka soveltuu tietyn ikäisille lapsille. Kotialueet sisältävät lasten ryhmätilat leikkiä, lepoa ja ruokailua varten, wc- ja pesutilat, sekä eteis- ja märkätilat. Varsinaisen kotialueen lisäksi kotialueeseen liittyvät yhteiskäyttöiset toimintatilat. Yhteiskäyttöisiä toimintatiloja ovat esimerkiksi erilaiset monitoimitilat, ruokasali, liikuntasali, kotikeittiö ja erityyppiset pienryhmähuoneet. (RT 103083 2019, 5-6.) Oleellista kotialueisiin perustuvassa tilanjakoperiaatteessa on se, että jokaiselle toiminnolle on osoitettu oma tilansa. Kotialueisiin perustuvassa päiväkodissa kotialueiden tilat ovat tavallisesti jäsenelty kiinteisiin ja puolikiinteisiin elementteihin. Esimerkiksi lepoalueissa sängyt (usein seinälle nostettavat) muodostavat tilan kiinteän osan, ja muut leikkiin ja erilaisiin toimintoihin liittyvät elementit muunneltavan osan (Nordin 1982, 64-65).

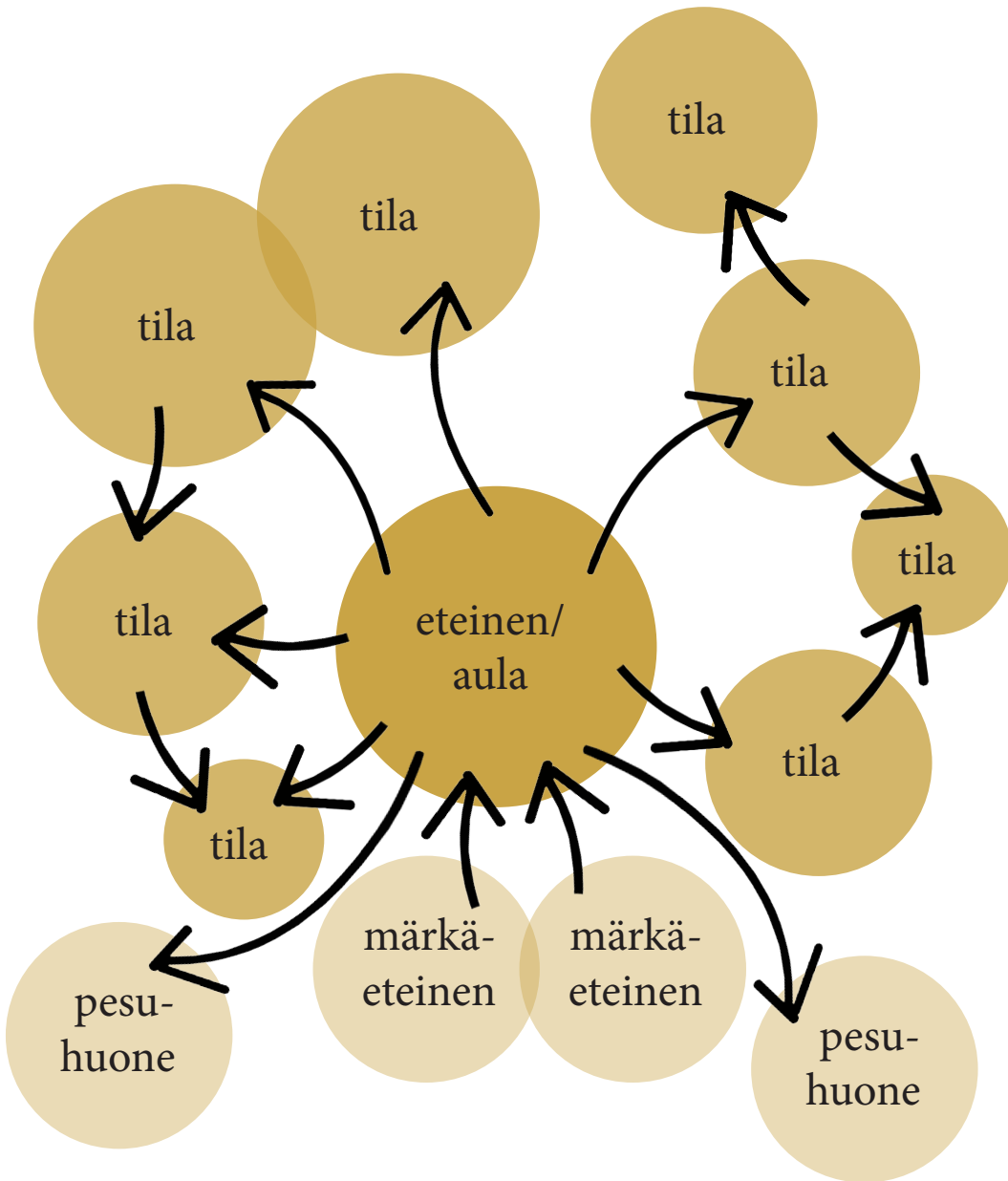
Kuva 2. Kaavio kotialueisiin perustuvasta tilanjakoperiaatteesta.

3.3.2 Monitilaratkaisu

Monitilaratkaisussa (kuva 3) lapsiryhmillä ei ole käytössään omia kotialueita, vaan lapsiryhmät yhteiskäyttävät sekä toimintatiloja että eteis- ja pesutiloja. Monitilaratkaisussa eteisaula toimii kokoavana tilana, jonka jatkeena on yhteiskäyttöön soveltuvia huoneita tai suurempia tiloja, jotka ovat jaettavissa pienemmiksi tiloiksi esimerkiksi liukuseinillä tai kalusteilla. Monitilaratkaisussa toiminta-alueen tiloja ei ole siis erikseen nimetty tai osoitettu tietyille ryhmälle kuuluviksi, vaan ryhmät voivat käyttää tiloja tarpeen mukaan. Monitilaratkaisun etuna voidaan pitää tilojen monipuolisuutta: kun jokaisella lapsiryhmällä on käytössä enemmän tiloja perinteisiin kotialueisiin verrattuna, tiloja voidaan muokata erilaisiin toiminnallisiin ja pedagogisiin tarpeisiin joustavasti. (RT 103083 2019, 5-6.) Rakennustiedon päiväkotien suunnittelu-ohjekortin (2019, 6) mukaan päiväkodin suunnittelun lähtökohdaksi on kuitenkin hyvä pitää peri-

aatetta, että jokaiselle lapsiryhmälle on osoitettu tila, jota he voivat pitää kotipesänään. Kotipesä tuo lapselle turvallisuuden tunteen toimiessaan paikkana, jonka lapsi voi kokea omakseen.

Vaikka monitilaratkaisut mahdollistavat lasten vapaampaa liikkumista, tutkiskelua ja leikkien levittäytymistä, tuovat ne mukanaan haasteita päiväkotien arkeen. Eriytyisen suuren haasteen aiheuttavat äänimaailma ja ympäristön jatkuvat ärsykkeet, sillä lapsi pystyy havaitsemaan aistien välityksellä parhaiten rauhallisessa ympäristössä, jossa lapsen on mahdollista tarkastella vain yhtä asiaa kerrallaan (Numminen 2005, 159). On selvää, että melu haittaa iästä riippumatta, joten monitilaratkaisun akustiikkaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota myös päiväkodin henkilökunnan mielekkään työympäristön vuoksi.

Kuva 3. Kaavio monitilaratkaisusta.

4 Tiloja lapsille

*”Lapsi tarvitsee kokemuksia ahtaasta ja avarasta,
suljetusta ja avoimesta, pienestä ja suuresta,
matalasta ja korkeasta, maasta ja taivaasta;
ja toisinaan yksinolosta, kaksinolosta ja erilaisista
ryhmistä.”*

Allas 1982, 60

4.1 Mittakaava

Päiväkodin toimiessa sekä aikuisten työpaikkana että lasten kasvuympäristönä, on tilojen sekä erilaisten elementtien mittakaavaan kiinnitettävä huomiota. Lapset ja aikuiset näkevät asiat eri perspektiivistä ja hahmottavat asiat eri tavalla: päiväkodin mittakaavan tulee toimia sekä aikuisen että lapsen näkökulmasta. Lapsi viettää aikaa paljon lattiatasolla ja seisoessaan-kin lapsen silmän korkeus on huomattavasti aikuista matalampana. Lasten keskimääräisiä mittoja on esitetty seuraavalla sivulla (kuva 4). Lapsen mittakaavan huomioiminen esimerkiksi huonekorkeuksien, kalusteiden, ikkunoiden, portaiden ja muiden elementtien mitoitus-essa luovat lapselle mielenkiintoisen ja turvallisen ympäristön. Yksittäisenä elementtinä ikkunoiden sijoittelulla, koolla ja korkeudella suhteessa lattiatasoon on suuri merkitys lapsen tilakokemukseen sekä lapsen ja ympäristön väliseen yhteyteen: ikkunoiden koko- ja korkeusvariaatioilla luodaan mielenkiintoisia näkymiä tiloista toiseen, piha-alueelle ja taivaalle (RT

103083 2019, 3).

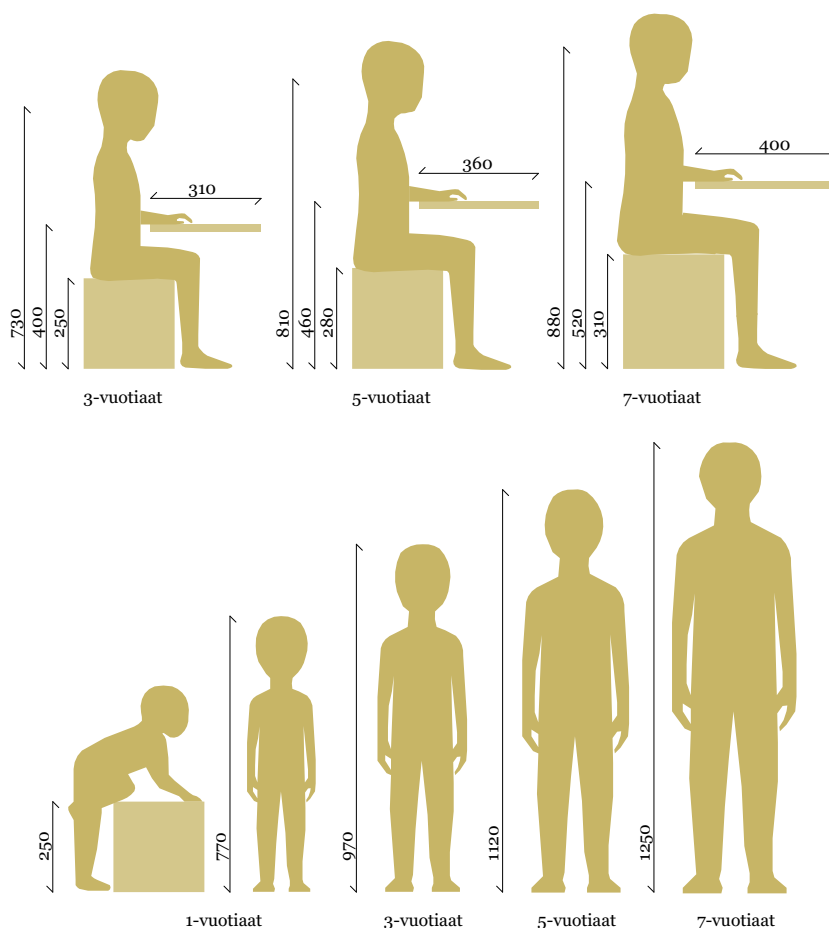
Nordinin (1982, 65) mukaan myös lasten työskentely- ja säilytystilat tulee suunnitella siten, että lapsi on itse kykenevä ottamaan ja laittamaan paikoilleen erilaisia työ- ja leikkivälineitä, sillä lapsen kehityksen kannalta on merkityksellistä, että lapsi voi itse lopettaa ja aloittaa erilaisia toimintoja.

Viime vuosina myös päiväkotisuunnittelu on ottanut askeleita kohti avoimempia ratkaisumalleja, joissa iso tila jaetaan pienempiin osioihin esimerkiksi liukuseinien tai kalusteiden avulla. Avoimia oppimisympäristöjä suunnitellessa on hyvä ottaa huomioon horisontaalisen mittakaavan lisäksi myös vertikaaliakseli, sillä lapset kaipaavat myös intiimimpiä, lasten mittakaavaisia tiloja. Tällaisia lapsia kiinnostavia, leikkiin soveltuvia tiloja on tarkemmin esitelty alaluvussa 4.3.

Mittakaavan korostamiseen voidaan hyödyntää myös esimerkiksi julkisivupintojen jakamista osioi-

hin eri materiaalein tai värein. Menetelmää on kuitenkin pidetty hieman kyseenalaisena, sillä ei ole tarkoituksenmukaista yrittää peittää mittakaavaan tai massoitteeluun liittyviä virheitä. (Aura & Stenros 1984, 77.)

Koen, että päiväkotia suunniteltaessa menetelmän käyttö ei ole epäonnistuneen mittakaavan peittelyä, sillä kuten aiemmin on mainittu, päiväkoti on paikka, jonka mittakaavan tulee toimia sekä aikuisen että lapsen näkökulmasta.

Kuva 4. Lasten keskimääräisiä mittoja. Piirretty lähteen RT 09-1137 mukaan.

4.2 Lapsen kokemusmaailma

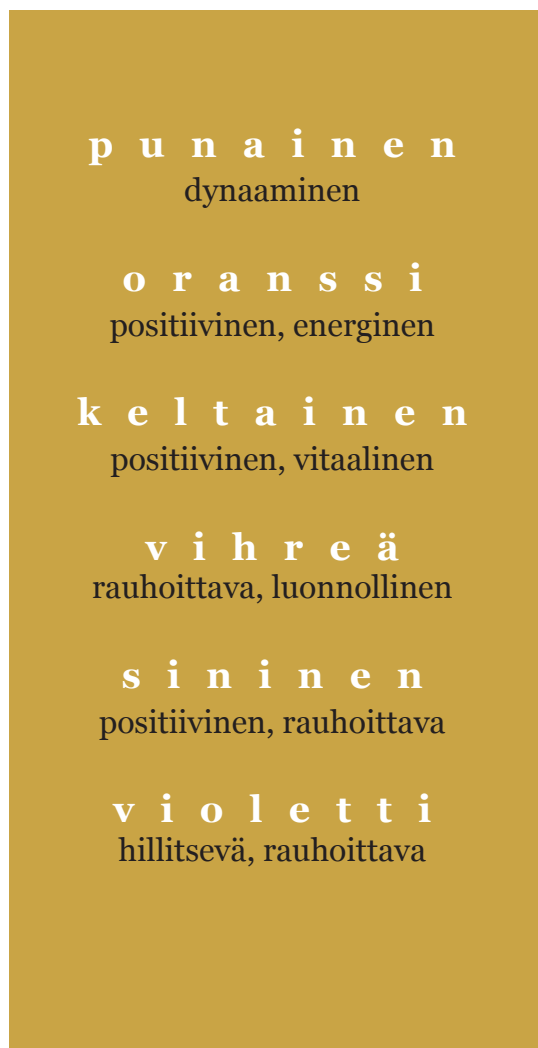
Lapsen kokemukset ovat moniaistillisia ja niihin liittyy erilaisia kuvia, ääniä, materiaaleja, tuoksua ja lämpötiloja. Aistien avulla lapsi havainnoi maailmaa kokien uusia, ihmeellisiä asioita. Eri aistit muodostavat erilaisia havaintoja ympäristöstä ja voimakkaimmin lapsi kokee ympäristönsä silloin, kun hän käyttää useita eri aistejaan yhtäaikaaisesti. Lapsien kokemassa aistientulvassa ympäristön on oltava lapsille innostava ja virikkeitä tarjoava, mutta myös haastaa lasta ja rohkaista tiedon tarjoamiin mahdollisuuksiin. (Nordin 1982, 58; Dunderfelt 2011, 59; Stenroos 1992, 99; Wallin 2000, 24.)

Eläytyäkseen lapsen maailmaan, aikuisten on syytä palata omiin lapsuusmuistoihinsa: muistella millaiset paikat lapsena oli merkityksellisiä. Muistamme paikat, joissa on leikitty ja pelattu, mutta myös paikat, joissa olemme olleet omis- sa oloissamme ja ihmetelleet ympäröiviä asioita. (Ojanen 2001, 21.) Vielä aikuisenakin muistamme, kuinka kotipihan ruoho kutitti pal-

jaita jalkapohjia, millaisia eriskummallisia varjoja ikkunasta lankeavat valonsäteet tekivät huoneisiin tai millaisia ääniä lapsuudenkodin ympäristöstä kuului. On selvää, että lapsi ja me suunnittelijat koemme arkkitehtuurin eri tavalla: saavuttaaksemme arkkitehtonisesti onnistuneen päiväkodin, tulee sen olla käyttäjien kannalta koettu ja eletty, moniaistillinen paikka.

Sekä aikuiset että lapset hahmottavat ympäröivää todellisuutta havaitsemalla ja tutkimalla: havaitseminen on kognitiivinen toiminto, jonka avulla selvitetään ympäristön luonne ja se, kuinka siihen sopeudutaan. Tilan havainnoinnissa tärkeitä elementtejä ovat värit, etäisyydet, liikkeet, muodot ja tekstuurit. Heti syntymänsä jälkeen lapsi alkaa tutkia ja jatkuvasti kehittyessään myös havainnoimaan ja sisäistämään ympäristöään. Lapsen noustessa istumaan ja seisomaan, tilakäsitys ja näkökulma muuttuvat oleellisesti: tutut tilat näyttävät täysin erilaisilta totuttua korkeammalta. Lasten havainnointitaidot ke-

hittyvät ikävuosien karttuessa, sillä pieni lapsi ei näe kovin kauas, eikä hän ymmärrä, että kauempana näkyvä kohde näyttää huomattavasti suuremmalta läheltä katsottuna. Kauempana näkyvät pienemmät kohteet voivat näyttäytyä lapselle pelottavana siirryttäessä lähemmäs kohdetta, samalla muuttuen huomattavasti suuremmaksi kuin lapsi osasi odottaa. Myös väreillä on sekä psykologisia että fysiologisia merkityksiä havaitsijaansa: eri värit muovaavat sekä ympäristön ominaisuuksia, esimerkiksi sitä minkä kokoisilta ja luonteisilta tilat tuntuvat että havaitsijan omaa kokemusta kutakin väriä kohtaan. Toiset värit mielletään esimerkiksi rauhallisempana kuin toiset. Eri värien kokeminen on esitetty pääpiirteittäin viereisessä kuvassa (kuvas 5). (Stenros 1992, 93-105; Numminen 2015; 75)

Kuva 5. Eri värien psykologiset vaikutukset. (Stenros 1992, 105.)

Pääosa havainnoinnista tapahtuu näköaistin avulla. Näköaistin avulla hankittu visuaalinen informaatio perustuu suurimmaksi osaksi valoon ja valon heijastumiseen. Tilan hahmottamisen yksi perustekijöistä, valo-varjo kontrasti, auttaa lasta hahmottamaan tilan kokonaisuutena sekä tilan erilaiset muodot ja tekstuurit. Kuitenkin voimakkaat varjot ja heijastukset sekä pimeät tilat saattavat näyttäytyä pelottavina ja epämiellyttävinä lasten näkökulmasta. Ihmisiä voidaan pitää valoa kohti suuntautuvina ja vaikka lapsia kiinnostavat myös ”kolomaiset”, hämärät tilat, runsas luonnonvalo etenkin suurissa tiloissa luo lapsille turvallisuuden tunteen. Erilaisten kontrastien avulla lasten havainnointi selkiytyy ja havaintokokemukset vahvistuvat: esimerkiksi juuri hämärän, ”kolomaisen” tilan, kuten majan jälkeen, kooltaan pieni, mutta edellistä valoisampi tila koetaan yllättävän suurena. (Stenros 1992, 101-107.)

Värien ja valon lisäksi lapsen havainnointiin vaikuttavat tilojen

termiset sekä akustiset ominaisuudet ja myös näiden ominaisuuksien erilaisilla variaatioilla luodaan lapselle kiinnostavia, vaihtelevia tiloja. (Stenros 1992, 107.) Erilaisilla variaatioilla ei kuitenkaan tarkoiteta yhtä tilaa, jossa on monenlaisia erilaisia ärsykejä: liialliset ärsykkeet vaikeuttavat ja ylläpitävät lapsen havainnoinnin vaikeutta. Esimerkiksi yhtäaikaisten liialliset visuaaliset tai auditiviset ärsykkeet vaikeuttavat lapsen keskittymistä. (Koivunen 2009, 180.) Auditivisten ärsykkeiden säätelyyn voidaan toki osaltaan vaikuttaa esimerkiksi eri pintamateriaalein ja irtokalustein, mutta lapsen toimiessa isossa päiväkotiryhmässä on tärkeää, että lapsella on mahdollisuus siirtyä halutessaan myös rauhoittumaan hiljaiseen tilaan.

Lapselle mielenkiintoisena tilana voidaan yleisesti pitää sellaista tilaa, jossa on erilaisia rinnastuksia esimerkiksi pintamateriaalien, värien sekä valoisuusasteiden osalta. Objektiivisesti kiinnostavaksi tulkittavan tilan määrittely on kuitenkin

kin hankalaa. (Stenros 1992, 101.) Petäjän (1982, 10) mukaan havainnoimisen lisäksi lapsen tilakokemukseen vaikuttavat erityisesti tilassa liikkuminen, eläminen, toimiminen ja kuvittelemisen. Toki tilakokemuksen syntyyn vaikuttavat myös monet muut psyykkiset, sosiaaliset sekä kulttuuriset merkitykset ja ennako-odotukset, mutta lapsilla kokemuksen syntyyn vaikuttavat huomattavasti aikuista enemmän juuri eri aistein ja toiminnoin havainnoitu ja kerätty informaatio (Mäkinen 2017, 111).

Nummisen mukaan (2015, 33) suurin osa lasten toiminnasta on fyysistä, joko karkeamotorista eli kaikkia lihasryhmiä koskevaa tai hienomotorista eli vain joitakin lihasryhmiä koskevaa. Liike ja liikkuminen ovat keskeisiä asioita tilan kokemisessa. Liikkumisen avulla lapsi kokee erilaisia elämyksiä ja tunteita, niin arkielämän kohtaamisissa toisten kanssa kuin erilaisissa toiminnoissa. Sen lisäksi, että liikkuminen vaikuttaa oleellisesti lapsen havainnointiin, antaa

se myös lapselle mahdollisuuden kokeilla rajojaan tutussa ympäristössä – testata omia taitojaan ja selvittää osaanko, pystynkö ja uskallanko. Suurin osa etenkin ulkona vietetystä ajasta kuluu lapsella liikkumiseen, jonka kautta lapsi saavuttaa aisteilleen käyttökelpoista tietoa ympäristöstä. Sekä ulkona että sisällä liikkuessaan perus- eli lattiatason materiaalit ja ominaisuudet vaikuttavat vahvasti lapsen kokemusmaailmaan, sillä se on taso, johon lasten leikit yleensä sijoittuvat. (Stenros 1992, 95; Numminen 2015, 33; Allas 1982, 34; Aura & Stenros 1984, 42.)

Muistellessani omaa päiväkotiaikaani, muistan erityisen hyvin päiväkodin kohokuvioisen sinisen muovimaton. Kuviot olivat ympyrän muotoisia, ja lattia muistutti minusta legopalikoita. Pinta kuitenkin tuntui tahmealta ja haisi voimakkaalta. Vaikka legoja voisi pitää lapselle miellyttävänä mielikuvana, lattia näyttäytyi minulle kuitenkin epämiellyttävänä. Tämän muiston pohjalta on siis

helppo sanoa, että myös tunto- ja hajuaisti vaikuttavat merkittävästi syntyvään tilakokemukseen.

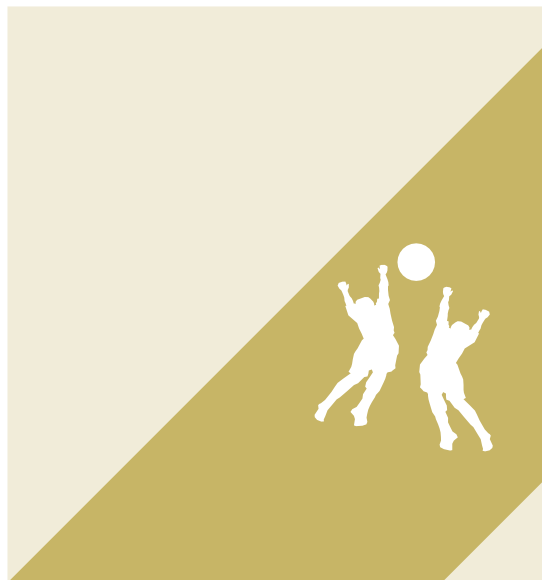
Nordinin (1982, 59) mukaan ”ei ole olemassa mitään erityistä lasten arkkitehtuuria tai päiväkotiarkkitehtuuria. On vain parempaa tai huonompaa arkkitehtuuria. Hyvään arkkitehtuuriin liittyy luonnollisesti olennaisena osana rakennuksen toimintasisällön syvälinen ymmärtäminen ja siihen eläytyminen. Voisi kuitenkin ajatella, että päiväkotiarkkitehtuurissa tietoisesti käytetään eri aistivaikutusten yhdistämisestä voimakkaan ympäristökokemuksen aikaansaamiseksi. Sileän ja karheen, vaalean ja tumman, orgaanisen ja epäorgaanisen, geometrisen ja epägeometrisen, valoisan ja hämyisän sekä sisä- ja ulkotilan vaihtelut luovat täydellisen ympäristökokemuksen”.

4.3 Sopivia tiloja leikille

Lapsen älykkyyden ja päiväkodissa käytettyjen opetusmenetelmien lisäksi lapsen kehitykseen vaikuttaa olennaisesti ympäristön laatu. Päiväkodin tulee tarjota lapsille tiloja, joissa lapset pystyvät toteuttamaan erilaisia leikkejä: paikallaan pysyvien toimintojen lisäksi lasten tulee pystyä harjoittamaan leikkejä, jotka sisältävät runsaasti ääntä ja liikettä. (Kokljuschkin 2001, 69.) Lapsen oppiminen ja kehittyminen ovat holistisia: järjestettyjen opetustuokioiden lisäksi leikki ja leikinomaiset toiminnot edesauttavat lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä (Koivunen 2009, 42). Mikkola ja Nivalainen (2010, 55) määrittelevät leikin edellytyksiksi seuraavat asiat: aika ja leikkirauha, tila, materiaali, kokemukset, mallit sekä aito läsnäolo ja vuorovaikutus. Vaikka lapset ovat tunnetusti hyviä luomaan erilaisia leikkejä yllättäviinkin paikkoihin, tulisi päiväkodissa olla luontaisia tiloja, jotka houkuttelevat lapsia erilaisiin leikkeihin, leikinomaisiin toimintoihin sekä aktiiviseen ympäristön tutkimiseen.

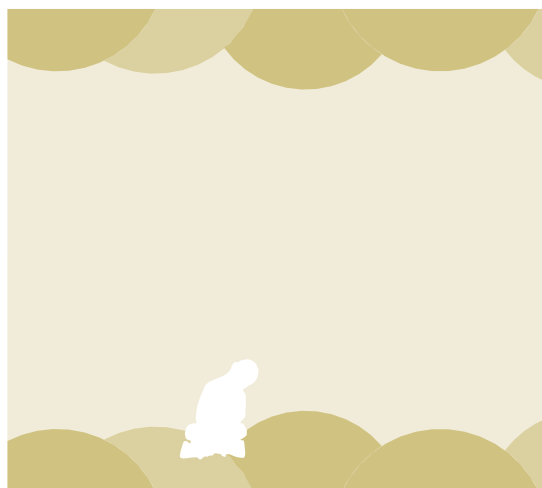
Suuret tilat

Lasten liikkumisen ja motorisen kehityksen tueksi lapset tarvitsevat ison tilan erilaiseen liikkumiseen ja leikkimiseen (Lummelahti 2005, 153). Liikkumisleikeille oivallisia tiloja ovat sekä liikuntasalit että monitoimitilat, joissa tarvittavat välineet ja varusteet ovat helposti lasten saatavilla, jolloin ohjatun toiminnan lisäksi erilaisia liikunnallisia leikkejä ja pelejä voidaan aloittaa ja lopettaa spontaanisti.

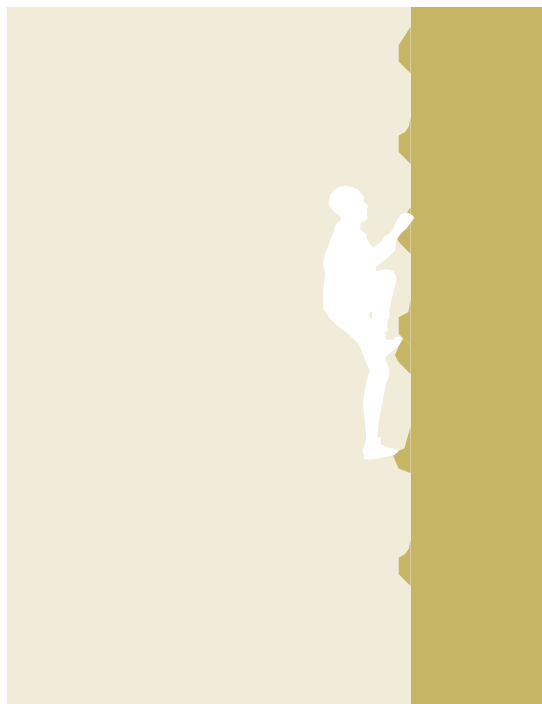
Pehmeät tilat

Pehmeät tilat mahdollistavat lasten turvallisen liikkumisen ja leikkimisen. Patjoin ja tyynyin vuorattu tila soveltuu monenlaiseen toimintaan, kuten kontillaan leikkimiseen, hyppimiseen, rakentelemiseen ja tanssimiseen. Peuhaamisen lisäksi tällainen tila sopii esimerkiksi satutilaksi tai lepotilaksi niille lapsille, jotka eivät nuku päiväunia vaan lepäävät vain hetken muiden nukkuessa.

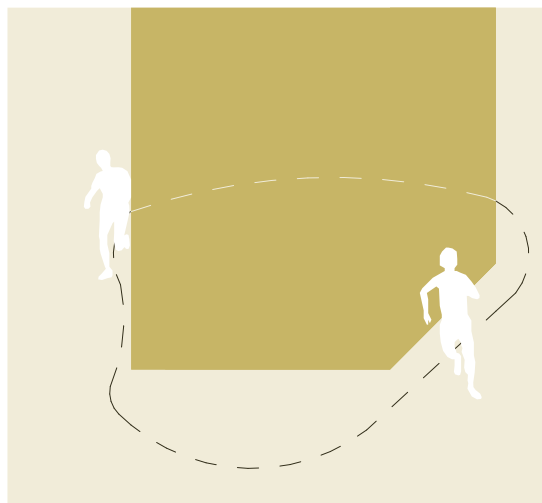
Kiipeilyyn soveltuvat tilat

Kaikki lasten kanssa tekemisissä olleet varmasti allekirjoittavat, että lapset pitävät kiipeilystä. Usein kuitenkin kiipeily kielletään sen ollessa vaarallista sellaisissa paikoissa, joissa ei ole tarkoitus kiipeillä. Kiipeily kuitenkin kehittää lasta fyysisesti sekä mahdollistaa tilojen havainnoimista eri kuvakulmasta ja kehittää lapsen tilallista havainnointikykyä (Numminen 2015, 76). Turvallisuuden näkökulmasta esimerkiksi juuri pehmeät, patjoihin varustellut tilat luovat luontevia tiloja kiipeilylle.

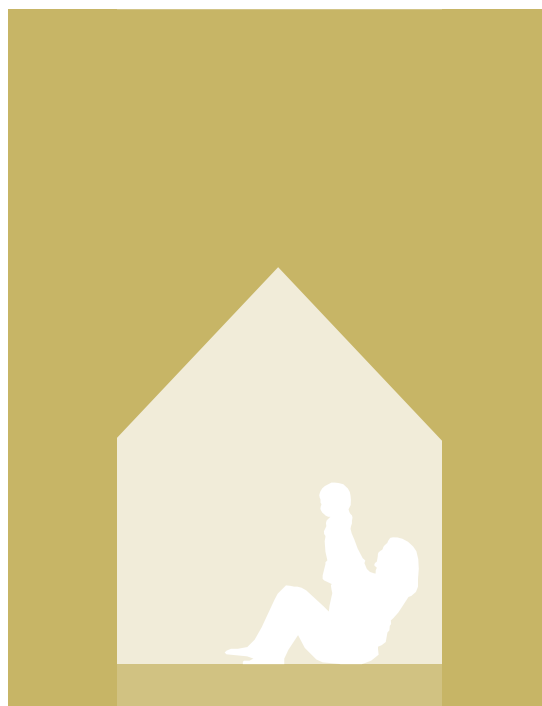
Kiertoleikkiin soveltuvat tilat

Lapset nauttivat myös juoksemisesta ja toistensa jahtaamisesta. Kierrettävät tilat, kuten tilasarja, joka on saavutettavissa useasta eri suunnasta, soveltuvat erinomaisesti juuri tällaisiin leikkeihin. Juoksemisen lisäksi kierrettävät tilat soveltuvat hyvin myös esimerkiksi auto- tai piiloleikkeihin.

Majamaiset tilat

Pienimittakaavaiset, majamaiset tilat tarjoavat lapsille paikkoja, joissa voi rauhoittua leikkimään yksin tai pienessä ryhmässä (Kokljuschkin 2001, 74). Tällaiset lapsen mittakaavaan soveltuvat, suljetummat tilat tarjoavat lapsille paikan, jossa lapsi kokee olevansa turvassa ja jonne voi piiloutua omaan rauhaan. Majamaisia tiloja syntyy luonnostaan esimerkiksi portaiden ja parvien alle sekä varastotiloihin, mutta niitä voidaan luoda myös esimerkiksi erilaisin kalustein ja eritasoratkaisujen avulla.

Ulkotilat

Perinteiset leikkipuistot ovat päiväkodin pienimmille lapsille suosituimpia ulkotiloja, kun taas hieman vanhemmat lapset pitävät erityisesti seikkailupuistomaisista, erilaisista muodoista ja materiaaleista koostuvista leikkipaikoista. Päiväkodin vanhemmat lapset kokevat tavalliset hiekkalaatikoin ja keinuin varustellut

leikkipaikat liian valmiiksi suunnitelluiksi ja yksinkertaisiksi. Lapset kaipaavat ympäristöltään suunniteltujen alueiden lisäksi myös suunnittelemattomampia paikkoja, jotka houkuttelevat omaehtoiseen tutkimiseen ja tekemiseen. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi luonnonmukaiset leikkipaikat, jotka kallioineen, puineen ja sopukoineen tarjoavat lapsille opettavaisia ja arvokkaita elämyksiä. (Horelli 1982, 216; Horelli & Kyttä 2001, 29) Norjalaisen liikuntatutkijan Ingunn Fjørtoftin tutkimuksen mukaan luonnonmukaiset leikkipaikat kehittävät merkittävästi lasten motorisia taitoja sekä edistävät lasten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. (Fjørtoft 2004, viitattu Sääkslahti 2015, 101.) Luonnonmukaisia, suunnittelemattomampia ulkotiloja suunniteltaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon, että ympäristön tulee olla turvallinen myös luontoelementtien osalta (RT 103084 2019, 5).

5 S u n n i t e l m a

5.1 Arkkitehtuurikilpailu

5.1.1 Kilpailualue ja tarkastelualue

Kilpailualue sijaitsee Helsingin Taka-Töölössä kulttuurihistoriallisesti arvokkaan Sibeliuksen puiston sekä puistossa sijaitsevan Sibeliusmonumentin välittömässä läheisyydessä. Tontilla sijaitsee parhaillaan päiväkotipiilopirtti, joka puretaan uuden päiväkodin alta. Uuteen päiväkotipiilopirttiin suunnitellaan nykyisen 65-paikkaisen päiväkodin toiminnan lisäksi lähitöölössä sijaitsevan päiväkotipiilopirtin toiminta. Tontti on avokallioinen, isoine puineen ja huvilakauden jäänteineen yleisilmeeltään vihreä. Kilpailualueella on voimassa oleva asemakaava 9133, mutta asemakaavaan haetaan muutos kilpailuohjelman tavoitteiden ja lähtökohtien sekä voittaneen työn pohjalta, joten asemakaava ei ole kilpailualueella velvoittava. (Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelma 2021, 10.)

Varsinaisen kilpailualueen lisäksi kilpailuun kuuluu olennaisesti tarkastelualue, jolla sijaitsee vuo-

teen 2011 asti päiväkotina toiminut huvila Brävalla. Vaikka tarkastelualueen suojeltava rakennus ja sen toiminta eivät liity kilpailuun, kilpailussa toivotaan ratkaisuja päiväkodin sekä huvilan pihojen hienovaraiseen yhdistämiseen. (Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelma 2021, 10.)

5.1.2 Kilpailun tavoitteet ja suunnitteluohjeet

Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelman (2021, 9) mukaisesti ”kilpailun tavoitteena on löytää kaupunkikuvallisesti, arkkitehtonisesti ja toiminnallisesti paras ratkaisu.” Ratkaisussa arvioidaan lisäksi taloudellisuutta, energiatehokkuutta, pitkäaikaiskestävyyttä sekä käyttö- ja muuntojoustavuutta. Kokonaisuudelta toivotaan lisäksi jo varhaiskasvatuslaissa määrättyä turvallisuutta ja terveellisyyttä sekä huollettavuuden ja ylläpidettävyyden helppoutta. Yhtenä irrallisena tavoitteena on, että taide olisi osana päiväkotia: julkisivuissa, sisätiloissa tai maataiteena pihalla. (Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelma 2021, 9-10.)

Päiväkodin toivotaan muodostavan rauhallisen taustan huvila Bråvallalle. Irrallisia, huomioita herättäviä iv-konehuoneita ei sallita. Lisäksi suunnitelmassa tulee huomioida viereisestä Sibeliuksen puistosta ja erityisesti Sibeliuksen monumentil-

ta avautuvat näkymät. Päiväkodin pihan sekä Sibeliuksen monumentin välinen tontin eteläosa on suunnitelmassa säilytettävä vehreänä. (Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelma 2021, 12.)

Tavoitteena on suunnitella noin 1900 m² kokoinen kaksikerroksinen, 180 lapsen päiväkotitila. Toiminta-alueita päiväkotiin tulee kuusi. Henkilökunnan tilat mitoitetaan 30-35 henkilölle. Tilojen suunnittelussa tulee huomioida kulkureitit: turhaa läpikulkua tulee välttää. Kilpailun tilaohjelma on esitetty kaaviomaisesti seuraavalla aukeamalla (kuva 6). Päiväkodin yhteistilojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon, että yhteistiloja käytetään myös päiväkodin aukioloaikojen ulkopuolella. (Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelma 2021, 12.)

Piha-alueiden suunnittelussa tulee huomioida eri ikäryhmät: lapsen iästä riippumatta, pihan tulee olla virikkeellinen ja sen tulee edesauttaa lasten motoristen taitojen ke-

hittymistä. Alle 3-vuotiaille lapsille rajataan oma piha. Jokaisen toiminta-alueen kulkuyhteyksiin sekä piha-alueelle että piha-alueelta ympäröivään puistoon tulee kiinnittää huomiota: yhteys tulee olla helppokulkuinen sekä turvallinen. Huolto- ja saattoliikenne tulee suunnitella Rajasaarentien puolelle. (Päiväkoti Taka-Töölössä kilpailuohjelma 2021, 13.)

Kilpailuohjelmassa sekä kilpailuasiakirjoissa on lisäksi useita tarkempia ohjeistuksia ja tavoitteita, joita ei ole tässä yhteydessä avattu sen enempää. Ohjeistukset on huomioitu varsinaista suunnittelutyötä tehdessä.

Kuva 6. Kaavio tilaohjelmasta.

Kaupunkirakenne 1 : 2000

5.2 Kaupunkikuva

Rakennus sijoittuu määrätietoisesti Rajasalmentien suuntaisesti lähelle tontin pohjoisrajaa. Sijoittelun ansiosta rakennus saavuttaa selkeämmän ja näkyvämmän paikan kaupunkirakenteessa sekä luo suojaisat piha-alueet lapsille. Rajasalmentien läheisyys ja rakennuksen massoittelu luovat hyvin hahmotettavissa olevan pääsisäänkäynnin sekä sen eteen julkisen aukion. Massoittelu kunnioittaa olemassa olevia puita ja istutuksia, luoden näin puistomaisen jatkumon Sibeliuksen puistolle sekä harmonisen taustan huvila Bråvallalle. Mittakaavalisesti rakennus sopii ympäröivään kontekstiin ja hillittyjen, kuitenkin paikoitellen leikkisien julkisivujen ansiosta rakennus sulautuu ympäröivään kalliomaisemaan. Rajautuminen Rajasalmentien läheisyyteen avaa Sibeliuksen puiston kuntoilu- ja leikkipaikalta pitkät näkymät kohti päiväkodin pihaa sekä merimaisemia. Esteettömyys on avainasemassa korkoasemien suunnittelussa, ja sisäänkäynnit saatiin toteutuneessa suunnitelmassa toteutettua esteettöminä.

Kuva 7. Ilmaviistokuva.

Kuva 8. Visualisointi pääsisäänkäynnistä.

5.3 Toiminnallisuus

Rakennuksen tilallinen konsepti on jäsenneily ja tehokas: päiväkodin toiminnot on ryhmitelty siten, että toiminta-alueet sekä päiväkodin yhteistilat on jaoteltu omiksi kokonaisuuksiksi, jolloin rakennuksen osittainen iltakäyttö on helposti rajattavissa ja tilojen olosuhteet ylläpidettävissä. Tilojen sijoittelua on ohjannut vahvasti myös ajatus siitä, ettei toiminta-alueiden läpi haluta turhaa läpikulkua. Toiminta-alueita päiväkodissa on kuusi, joista kaksi on ensimmäisessä kerroksessa ja neljä toisessa.

Yhteistilat muodostavat suunnitelmalle keskiön, josta on luonteva yhteys niin toiminta-alueille kuin henkilökunnan tiloihin. Yhteistiloihin ja iltakäytön tiloihin kulku tapahtuu Rajasalmentien puoleisen pääsisäänkäynnin kautta. Pääsisäänkäynti on kahden nopan nivelkohdassa, johon on koottu iltakäyttöä sekä rakennuksen sisäistä liikennettä palvelevia tiloja ja toimintoja: esteetön wc, hissi, porras, iltakäytön narikka sekä siivoustila. Pääsisäänkäynnin vä-

littömästä läheisyydestä löytyy lisäksi liikuntasali sekä näyttely- ja ruokailutila. Liikuntasali saadaan avattua taiteseinin osaksi näyttely- ja ruokailutilaa, mikä mahdollistaa syntyvän tilasarjan joustavan käytön sekä päiväkodin arjessa, että erilaisissa tapahtumissa (kuvassa 9). Iltakäytön tiloiksi lukeutuvat lisäksi toisessa kerroksessa sijaitseva aula, kotikeittiöllä varustettu monitoimitila sekä suurempi, monipuoliseen toimintaan soveltuva yhteinen toimintatila.

Henkilökunnan sisäänkäynti sekä huoltoajo tapahtuvat tontin koillisnurkasta, läheltä henkilökunnan sosiaalituloja sekä keittiötiloja. Huoltoapihan jäädessä rakennuksen taakse, Rajasalmentien puolelle ei synny huoltoapihamaista aluetta. Kuumennuskeittiönä toimivan keittiön sisäänkäynti on esteetön ja tilan välittömään läheisyyteen sijoittuu jätepiiste. Yhteys keittiöstä ruokailutilaan on vaivaton: keittiön jatkeena on tilaa tarjoilulinjastolle sekä astioiden palautukselle.

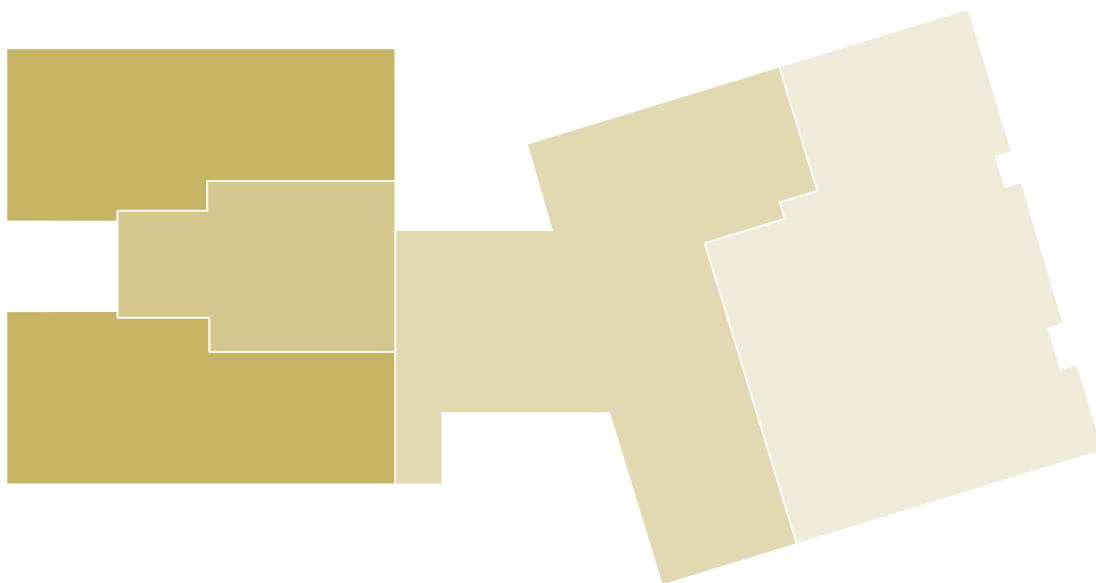

Kuva 9. Liikuntasalin taiteseinä mahdollistaa avoimen tilasarjan.

Keittiö ja siihen liittyvät aputilat sekä henkilökuntatilat muodostavat loogisen kokonaisuuden, jossa tiloista on sujuvat yhteydet toisiinsa. Yhteydet on kuitenkin suunniteltu siten, että henkilökunnan työ- ja neuvottelutila saadaan rauhoitettua ylimääräiseltä kululta ja äänihaitoilta. Näin saadaan varmistettua henkilökunnan työrauha, ja esimerkiksi lasten vanhempien tapaaminen onnistuu tiloissa vaivattomasti.

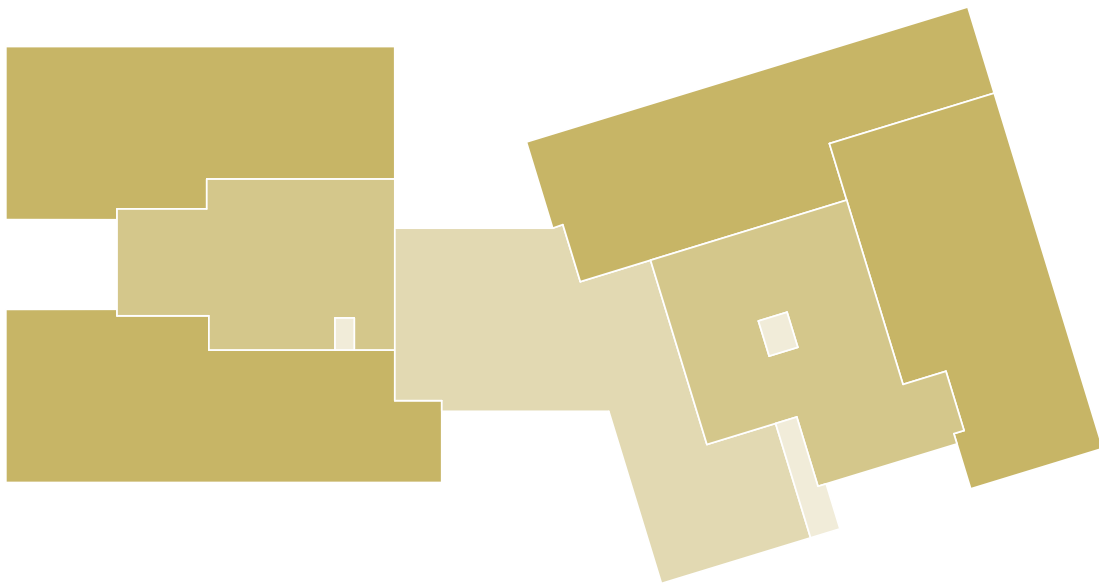
Toimintojen sijoittuminen on esitetty seuraavassa kaaviossa (kuva 10). Kaaviossa tilat on jaoteltu toiminta-alueiden omiin toimintatiloihin, kahden toiminta-alueiden yhteisiin tiloihin, kaikkien lapsiryhmien yhteisiin tiloihin (myös iltakäyttö) sekä henkilökunta- ja huoltotiloihin.

1. kerros

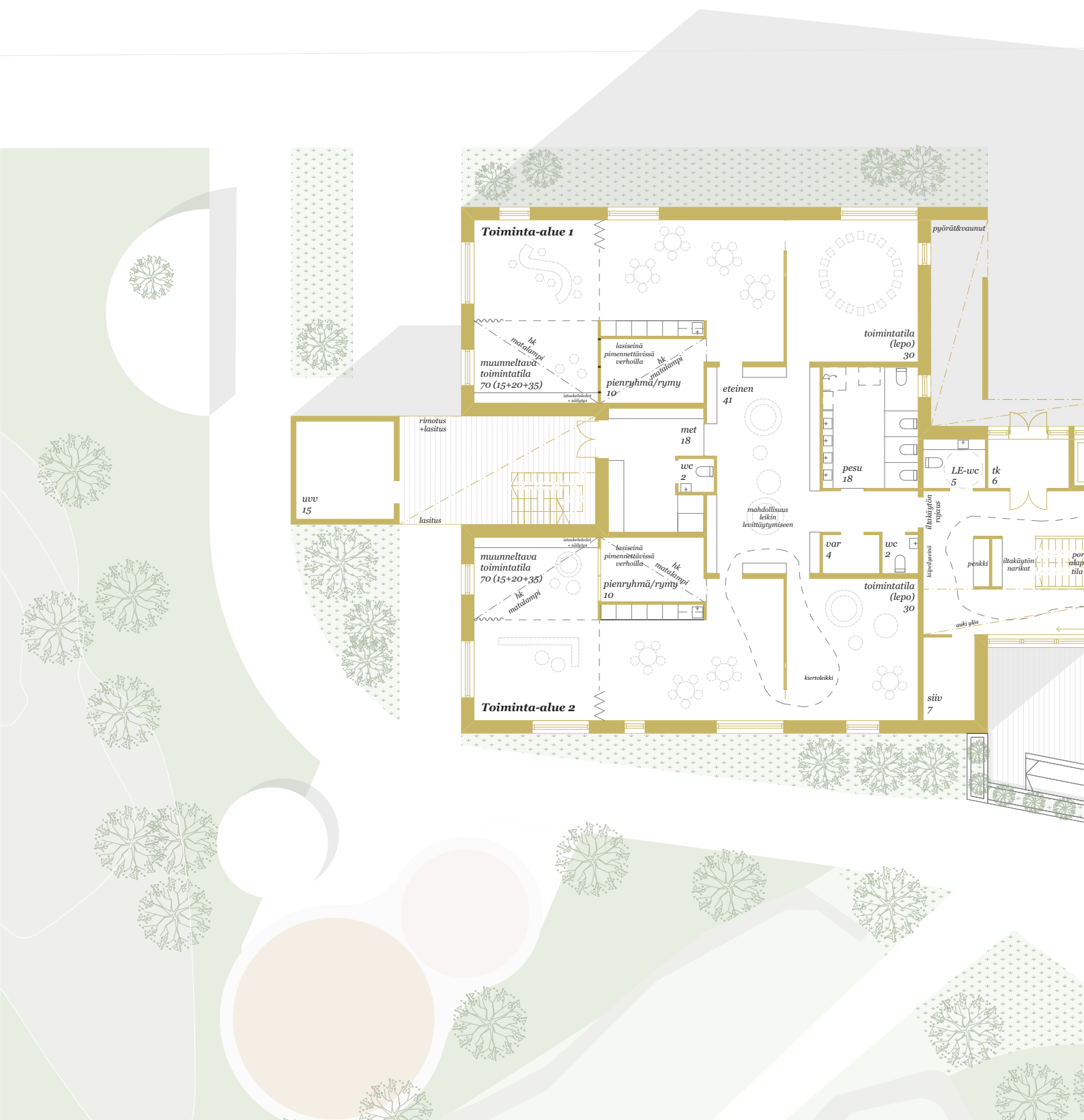

- **Toiminta-alueen omat toimintatilat**
- **Kahden toiminta-alueen yhteiset tilat**
- **Yhteistilat**
- **Henkilökunta- ja huoltotilat**

2. kerros

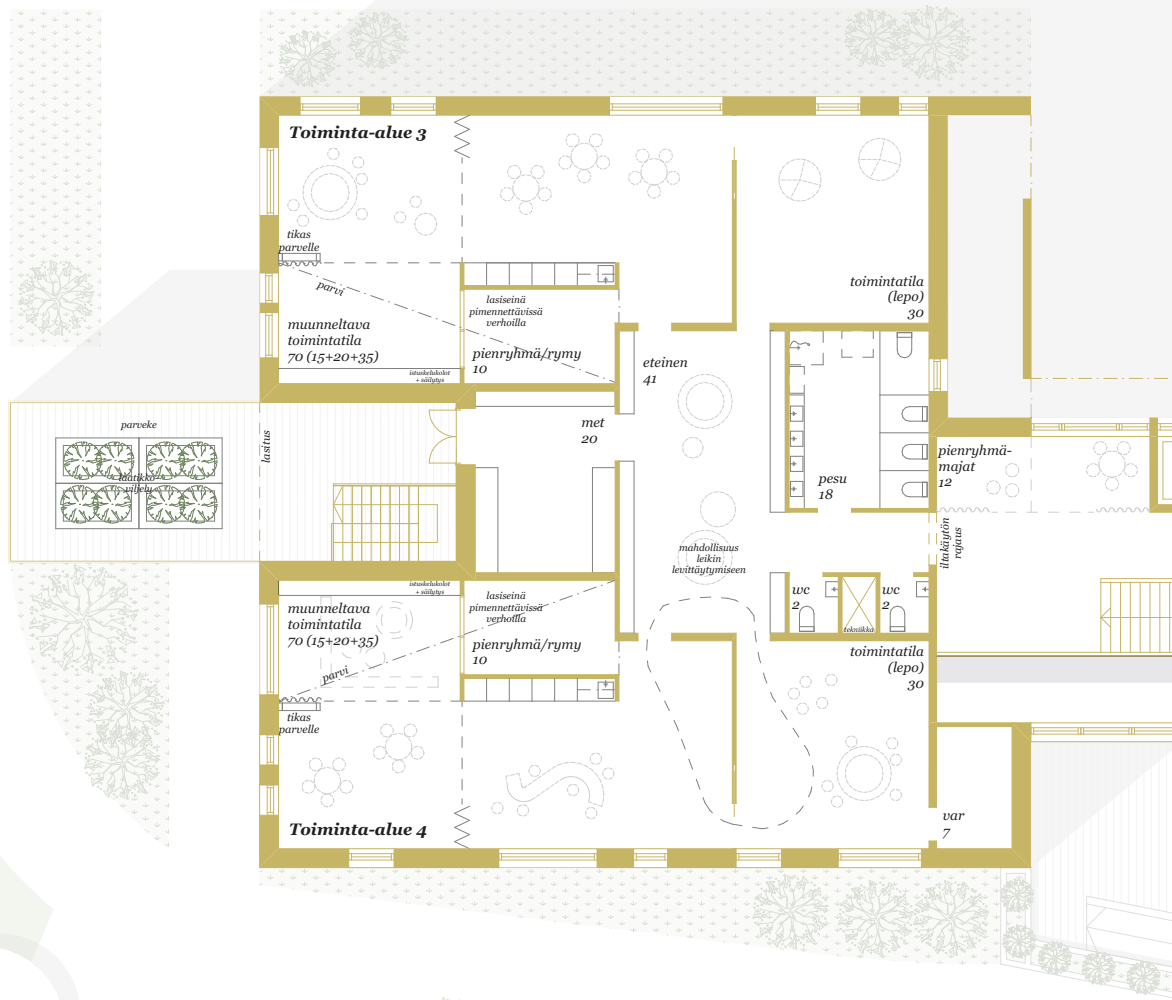

Kuva 10. Kaavio toimintojen sijoittumisesta.

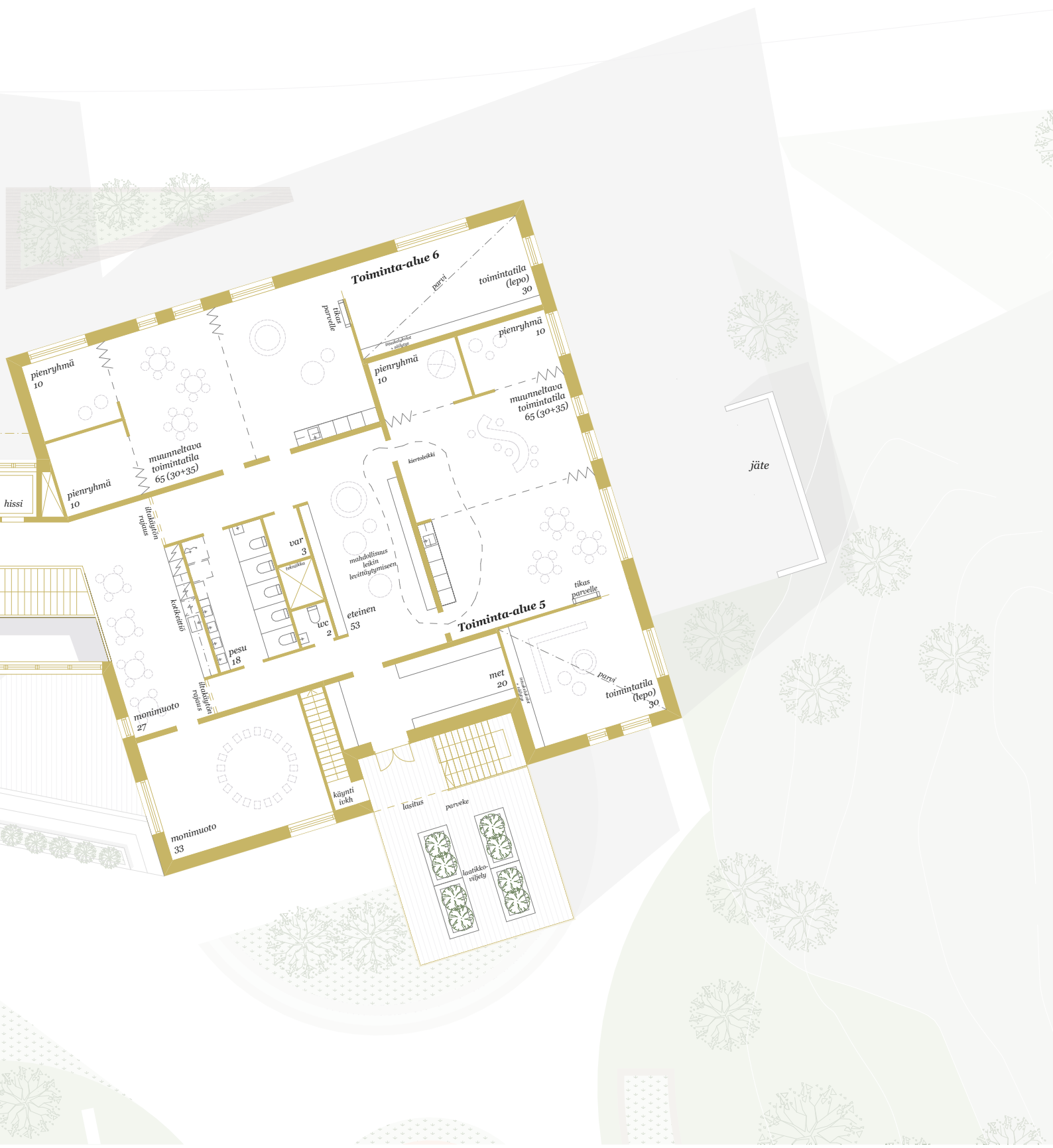

Pohjapiirustus 1. kerros 1 : 200

Pohjapiirustus 2. kerros 1 : 200

Kuva 11. Visualisointi ruokailutilasta liikuntasalia kohti.

Kuva 12. Visualisointi ruokailutilasta.

5.3.1 Toiminta-alueet

Ratkaisu perustuu kahden toiminta-alueen muodostamaan kokonaisuuteen, jossa lapsiryhmät yhteiskäyttävät märkäeteis-, eteis- ja pesutiloja. Yhdistämällä kahden lapsiryhmän erilliset pesuhuoneet yhdeksi isommaksi pesuhuoneeksi on tilaan saatu väljyyttä ja toimiminen tilassa on helppoa. Kahden lapsiryhmän yhteinen eteistila on suunniteltu siten, että myös eteistilaa voidaan käyttää aktiivisesti erilaisissa toiminnoissa ja leikeissä. Eteistilan kautta kuljetaan sekä lapsiryhmien omiin toimintatiloihin, yhteisiin pesutiloihin että päiväkodin yhteistiloihin. Näin suunnitelmassa on saatu rauhoitettua toimintatilat läpikululta ja mahdollistettua lapsiryhmien riittävä yksityisyys.

Jokaisen toiminta-alueen tilat on suunniteltu siten, että kullakin toiminta-alueella on yksi suljettumpi rauhalliseen tekemiseen tai lepoon soveltuva tila sekä vähintään yksi pienryhmätila. Pienryhmätilan huonekorkeus on muita

toiminta-alueen tiloja matalampi ja se on vuorattu patjoin, muodostaen näin lapsille riehumiseen tai satuhetkeen soveltuvan majamaisen, pehmeän tilan. Tila voidaan myös pimentää verholla. Loput toiminta-alueen tiloista on suunniteltu muunneltaviksi taiteseinin, verhoihin ja irtokalusteisiin. Taiteseinien auki ollessa muodostuu yksi iso tila, jossa lapset voivat harjoittaa sellaisia leikkejä, joissa syntyy runsaasti liikettä ja ääntä. Tiloja ei ole nimetty toimintojen mukaan, vaan tilat on suunniteltu joustavasti erilaisiin toimintoihin. Jokaisen toiminta-alueen tiloihin on kaksi kulkuyhteyttä eteisestä, jolloin päiväkodin muut lapsiryhmät voivat ottaa toista lapsiryhmää häiritsemättä tiloja käyttöönsä tarpeen tullen.

Ensimmäisen kerroksen toiminta-alueet soveltuvat hyvin pienemmille lapsille, sillä etäisyys pienten lasten pihalle on lyhyt ja helppokulkuinen. Toisen kerroksen parvelliset toiminta-alueet soveltuvat hyvin hieman vanhemmille, seikkailunhaluisille lapsille.

Kuva 13. Ikkunoista tulvii lasten tiloihin runsaasti luonnonvaloa. Leikkisä ikkuna-aukotus luo tiloihin mielenkiintoisia varjoja ja avaa näkymiä tiloista toiseen, pihalle ja taivaalle.

Kuva 14. Istuskelukolot tarjoavat lapselle rauhallisen paikan rauhoittumiseen ja intiimi mittakaava luo lapselle turvallisuuden tunteen. Kuvassa oikealla näkyy patjojen vuorattu pienryhmähuone.

5.3.2 Sisätilojen elämyksellisyys ja mittakaava

Päiväkodin toiminta-alueiden tiloihin, yhteistiloihin sekä yksittäisten elementtien yhteyteen on luotu tiloja, jotka houkuttelevat lapsia aktiiviseen ympäristön tutkimiseen sekä erilaisiin leikkeihin. Päiväkodin linjakkaita tiloja rikotaan erilaisin rinnastuksin, esimerkiksi pintamateriaalien ja värien osalta. Linjakkaiden tilojen vastapainoksi rakennukseen on ripoteltu myös erilaisia leikkisiä muotoja. Nämä rinnastukset yhdistelevät eri aistivaikutuksia, luoden siten lapselle mielekkään tilakokemuksen. Liiallisten, lapsen keskittymistä vaikeuttavien yhtäaikaisten aistiärsykkeiden syntymistä on suunnitelmassa vältetty. Rakennukseen on luotu useita lapsen mittakaavaan soveltuvia majamaisia tiloja, jossa lapsi saa halutessaan omaa rauhaa ja kokee olevansa turvassa. Rauhoittumiseen ja leikkien levittäytymiseen tarkoitettuja tiloja ovat esimerkiksi parvet, aulan portaiden alapuolinen tila,

toiminta-alueiden istuskelukolot sekä intiimimmät, huonekorkeudeltaan matalammat tilat. Lisäksi päiväkodista löytyy pehmeitä, patjojin vuorattuja tiloja sekä kiipeilyyn ja kiertoleikkiin soveltuvia tiloja.

Tilojen luonnetta on korostettu eri värisävyin. Vaikka päiväkodin tiloissa on käytetty värejä runsaasti, harkitusti valitut värisävyt sekä puun käyttö eri pinnoilla luovat sisätiloista harmonisen kokonaisuuden. Eri huonekorkeuksien variaatioilla ja leikkisän kattomaailman ansiosta päiväkoettiin syntyy mielenkiintoisia ja vaihtelevia tiloja, jotka tarjoavat lapsille monenlaisia tilakokemuksia. Positiivisen tilakokemuksen syntyä ja lapsen mittakaavaa korostetaan myös ikkuna-aukoksessa: ikkunoiden koko- ja korkeusvariaatioilla luodaan mielenkiintoisia näkymiä tiloista toiseen, ulkotiloihin sekä taivaalle.

Kuva 15. Huonekorkeuden variaatiot, parvi sekä leikkisä ikkuna-aukotus luovat lapsille mielenkiintoisia tiloja.

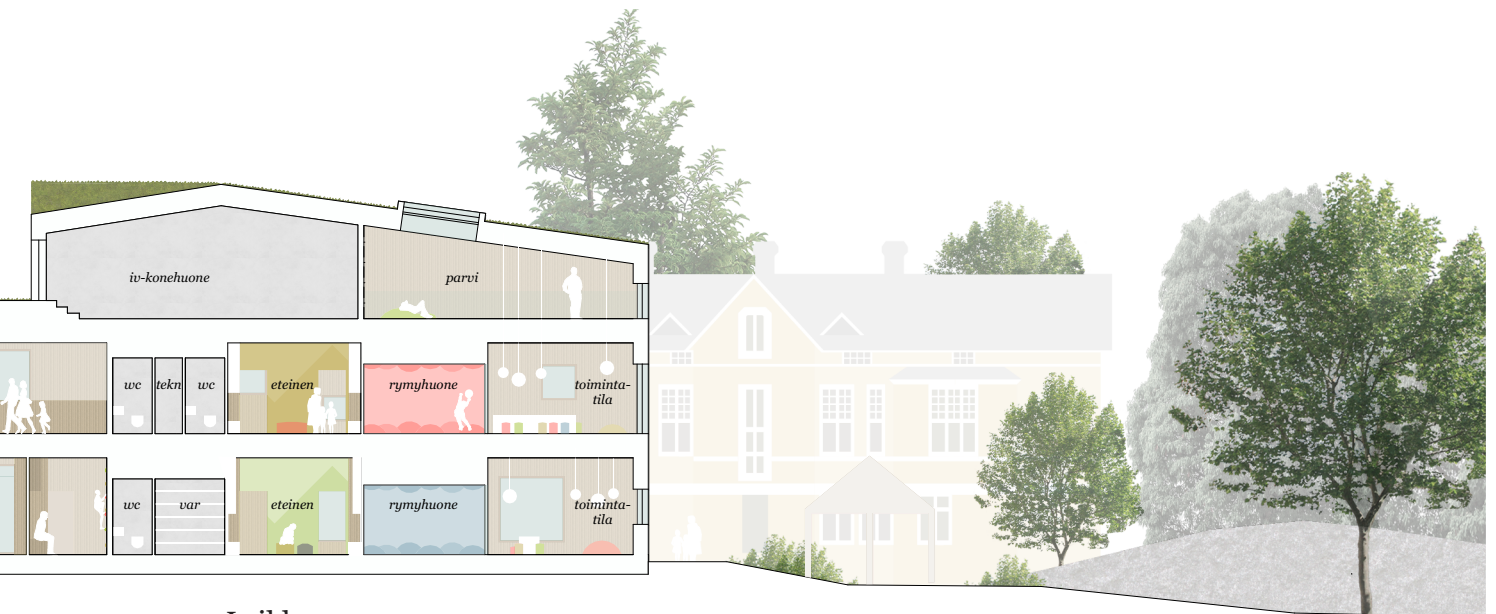

5.4 Massoittelu ja materiaalit

Päiväkotiin on luotu omaleimainen identiteetti massoittelun, kattomuodon, eloisan aukotuksen ja julkisivumateriaalien avulla. Julkisivujen harmaa tiiliverhous yhdistää rakennuksen kallioiseen maisemaan, keltaiset yksityiskohdat puolestaan olemassa olevaan huvilaan. Rakennuksen massoittelu on pidetty selkeänä: rakennusmassa koostuu kahdesta no-

pasta, joita yhdistää matalampi keskiosa. Massa on jaoteltu useampaan osioon mittakaavavaikutuksen pienentämiseksi. Uskon, että jaotellun massan avulla lapset kokevat päiväkodin helpommin lähestyttäväksi.

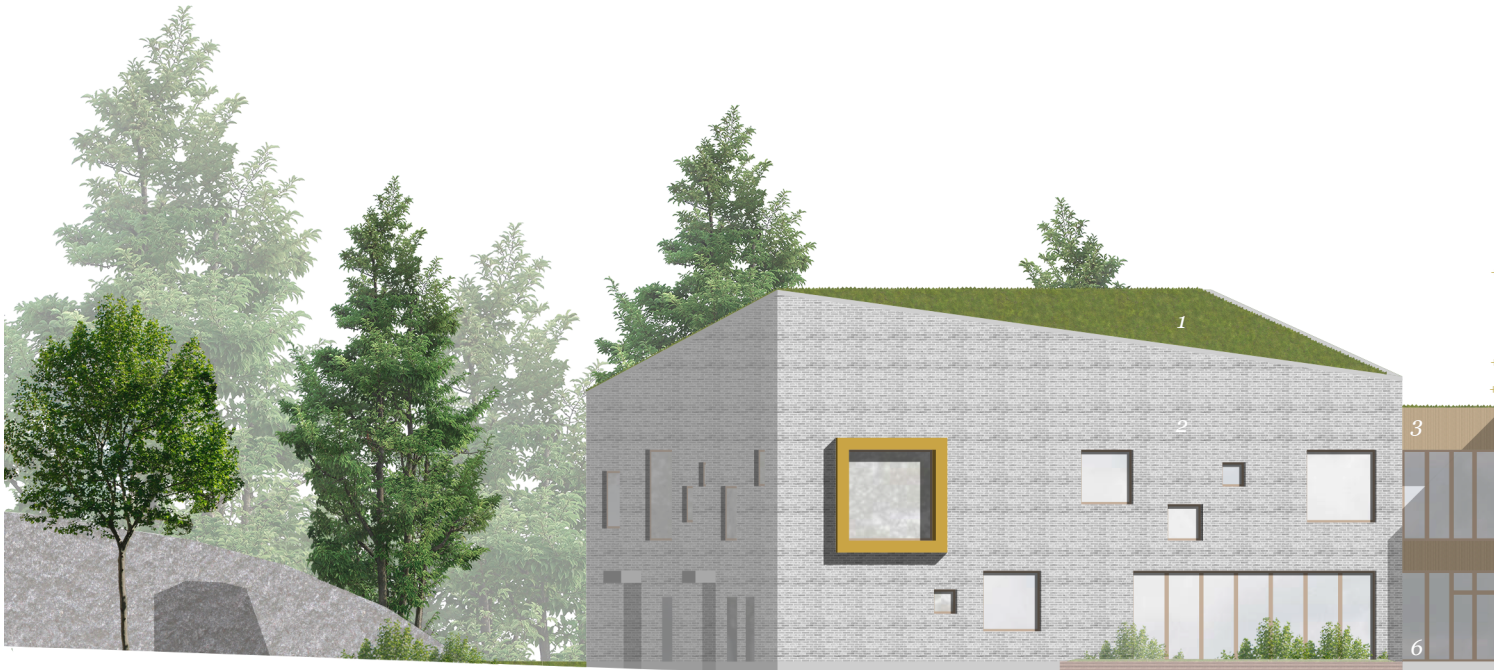
Noppien linjakkuutta rikotaan leikkisällä kattomuodolla. Katemateriaalina on viherkatto, joka

Leikkaus 1 : 250

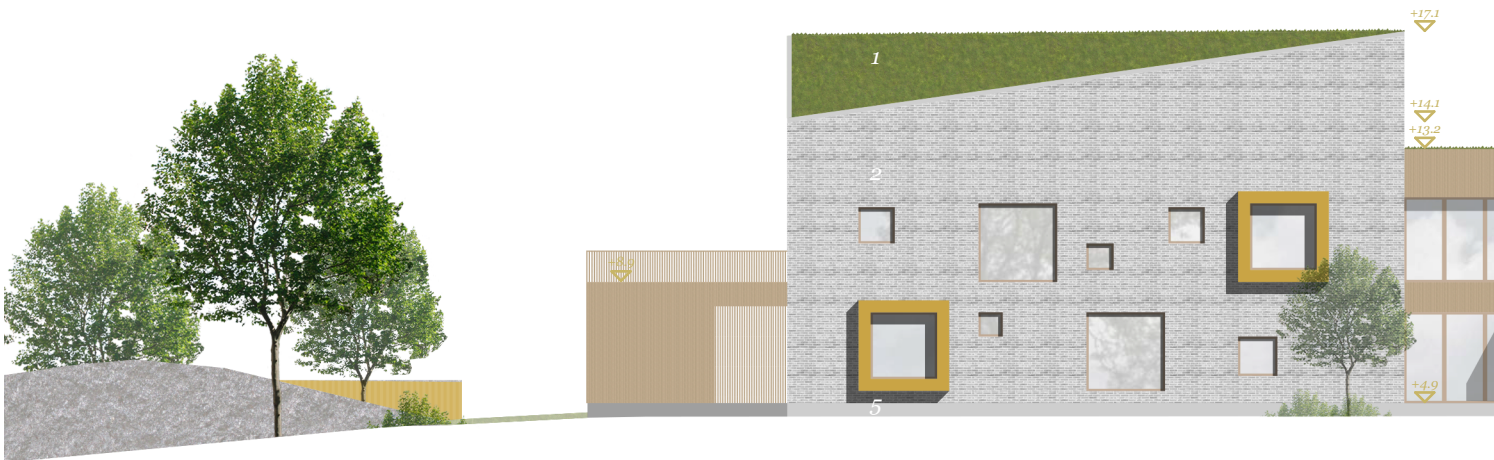
sitoo rakennusta entisestään vehreään ympäristöönsä. Sisäänkäyntikatoksien mittakaava on tuotu lähemmäs lapsen mittakaavaa: sisäänkäyntien yhteyteen muodostuu näin matalammat katokset, joiden yhteydessä sijaitsee ulkoverhousvarastot. Katoksien päällä ovat parvekkeet, joihin on varattu tilaa päiväkotiryhmien laatikkoviljelylle.

Sisäänkäyntikatosten sekä matalamman keskiosan ulkoverhouksena on pystysuuntainen, kuultomaalattu puuverhous. Puuverhous luo julkisivuihin kontrastia ja tekee sisäänkäyntien hahmottamisesta helppoa. Ikkunoiden ja ovien väriyksenä on vastaava kuultomaalaus, sokkeli on rapattu vaaleanharmaaksi.

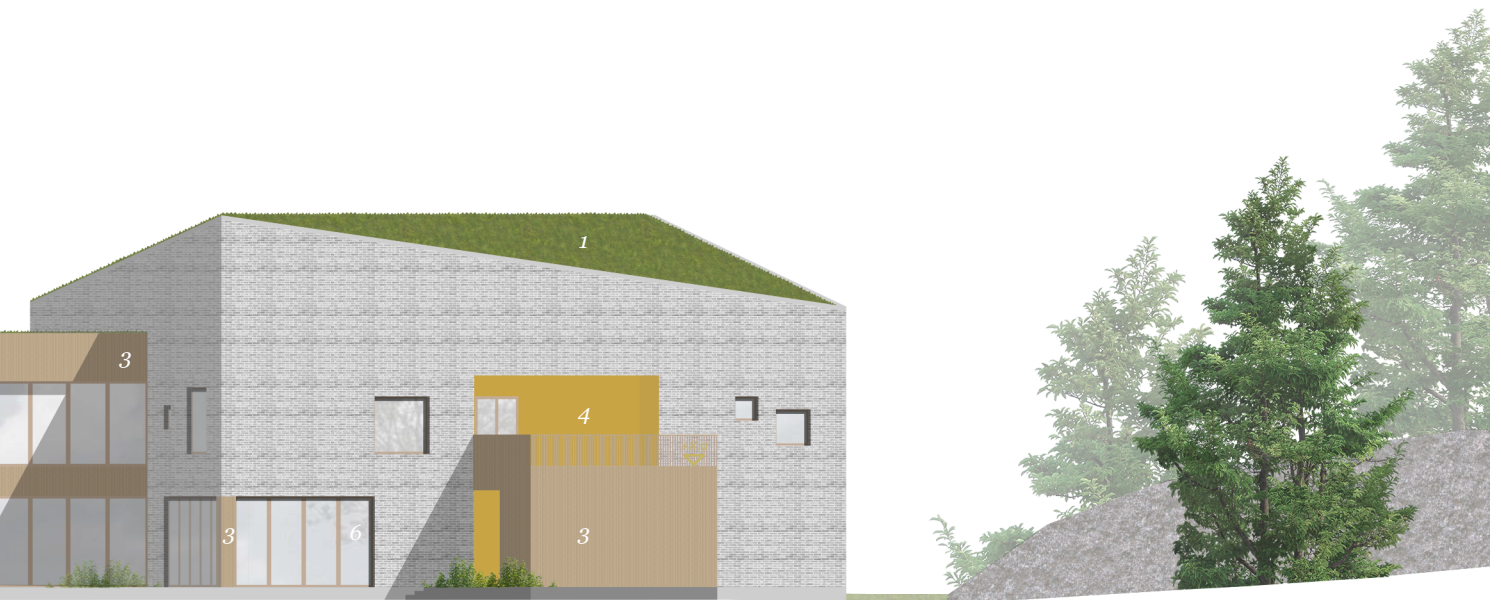
JULKISIVUMATERIAALIT

1. Viherkatto
2. Tiiliverhous, vaaleanharmaa
3. Puuverhous, pysty, kuultomaalaus
4. Tehosteosa, julkisivulevy, keltainen
5. Sokkeli, betoni, vaaleanharmaa
6. Ikkunat ja ovet, puu, kuultomaalaus

Julkisivu pohjoiseen 1 : 250

Julkisivu etelään 1 : 250

5.5 Ulkotilat

Tontin kulkuyhteydet on järjestetty siten, etteivät ne risteä huoltoajon kanssa. Siten mahdollisten vaaratilanteiden syntyminen lasten vieni- ja tuontitilanteissa saadaan minimoitua. Kuten aiemmin työssä on käynyt ilmi, pääsisäänkäynti päiväkotiin tapahtuu Rajasaarentien kautta. Pääsisäänkäynnin yhteydessä on istutusallas sekä katettuja pyöräpaikkoja. Lasten saatto ja sisäänkäynti päiväkodin piha-alueelle tapahtuu Rajasaarentien portin kautta. Portin välittömässä läheisyydessä on esteetön autopaikka sekä saattoliikenteelle varatut paikat. Pihan puolelle saavuttaessa, heti portin vieressä on puoliympyrän muotoinen lukittava vaunukatos. Tontin luoteiskulmassa on paikka taideteokselle, joka avautuu sekä Rajasaarentielle että Merikannontielle. Pienten lasten piha on rajattu matalin aidoin omaksi alueekseen lähelle sisäänkäyntiä. Merikannontien ja Rajasaarentien puoleisia tontinosia reunustaa keltainen puuaita. Pihalle on sijoitettu kaksi katosta, jotka tarjoavat suojaa sekä sateelta että liialliselta

auringonpaisteelta. Sisätilojen jatkumona rakennuksen nivelkohaantaa syntyy suojaisa terassialue, jossa lapset voivat järjestää erilaisia esityksiä, ruokailla tai leikkiä.

Pihan kulkureitit ovat helposti hahmotettavia ja ne on mitoitettu pelastus- ja huoltoajoon soveltuviksi. Päiväkodin piha-alueelta on portein rajattu yhteys sekä huvilan tontille että ympäröivään Sibeliusen puistoon. Päiväkodin piha-alue onkin saanut vaikutteita puiston uudesta suunnitelmasta, jossa korostuvat pyöreät muodot. Luontevan jatkumon takaamiseksi samaa muotokieltä on tuotu myös päiväkodin pihalle.

Piha-alue kunnioittaa olemassa olevia puita, istutuksia ja korkoasemia. Avokalliot säilytetään rakentamattomina ja niiden ympäristöjä kehitetään tuomalla kallioiden läheisyyteen erilaisia toimintoja. Kokonaisuudessaan piha on suunniteltu eri ikäryhmät huomioiden. Pihalta löytyy jokaiselle jotakin: suunnittelemattomampia luonnon-

mukaisia alueita, erilaisia leikkivälineitä, tasaisempi pelialue, retki- ja piknikpaikka, istuskeluun soveltuvia paikkoja sekä viljelypaikka. Luonnonmukaiset leikkipaikat erilaisine luontoelementteineen luovat

leikkipaikkoja, jotka jättävät tilaa lapsen omalle mielikuvitukselle, ja joissa lapset voivat itsenäisesti tai ohjatusti tutkia, oppia ja oivaltaa.

Kuva 16. Visualisointi päiväkodin pihalta.

Asemapiirros 1 : 500

5.6 Tekniset ratkaisut

Päiväkodin kompakti massoittelu sekä tilojen ryhmittely käyttöaikojen mukaan antavat mahdollisuuden energiatehokkaiden ratkaisujen toteuttamiseen. Lisäksi suunnitelmassa on vältetty kohutuuttoman suuria yhtenäisiä ikkunapintoja. Isojen ikkunoiden ulkopintaan asennetaan kaihtimet, jotka torjuvat auringon lämpösäteilyä, mutta läpinäkyvinä sisältä ulospäin eivät pimennä sisätiloja. Aurinkopaneelit sijoitetaan merenpuoleisen nopan katolle, jolloin paneelit suuntautuvat etelään ja niistä saadaan mahdollisimman suuri vuosituotto. Energiatehokkaan palvelurakennuksen suunnitteluohjeen (2021, 13) mukaan juuri massoittelu, tilojen ryhmittely, aurinkopaneelien optimaalinen sijoittelu ja lämpösäteilyn torjuminen ovat avainasemassa energiatehokkaan rakennuksen suunnittelussa.

Päiväkodin runkorakenteena on puurunko, rungon jäykistävinä osina ovat kiinteiden tilojen seinät. Merellisen ilmaston vuoksi puurunkoinen seinärakenne

verhoillaan tiilijulkisivulla. Puurungon mahdollistamat puiset pinnat tuovat sisätiloihin lämpöä ja kodikkuutta. Rakennuksen ulkovaipan rakenteet on tarkemmin esitelty viereisessä kuvassa.

Rakennuksen kattomuoto mahdollistaa iv-konehuoneiden integroimisen ullakkotiloihin. Toisen kerroksen tiloihin on esitetty tila iv-konehuoneen vaatimille pystyvedoille. Ensimmäisessä kerroksessa tiloihin tehdään alaslaskut, joissa tekniikka saadaan kuljetettua vaakavetoina. Alaslaskujen vaatimakorkeus on huomioitu ensimmäisen kerroksen kerroskorkeudessa.

PINTA-ALAT

Hym² 1340 m² (1263 m²)

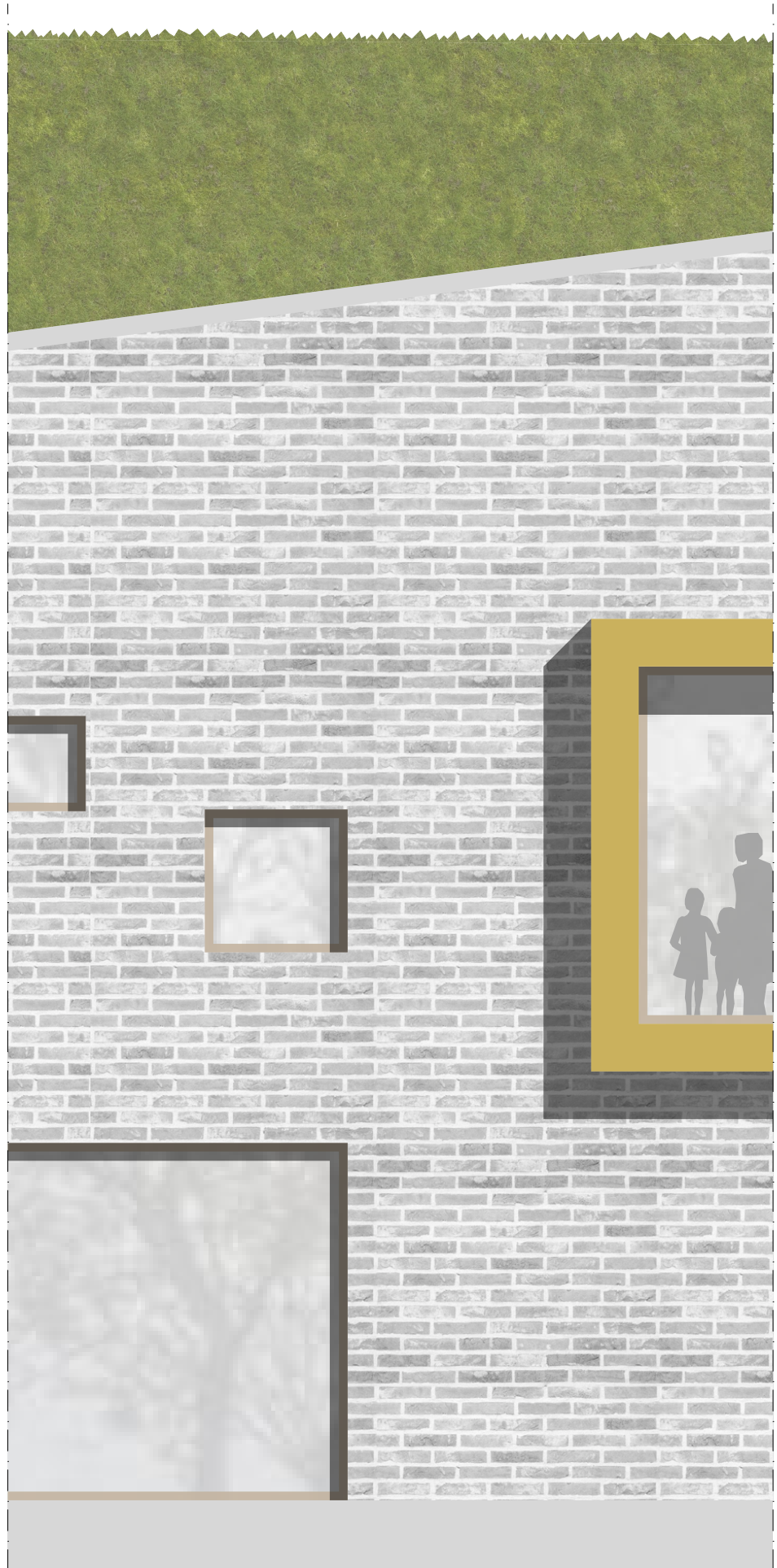
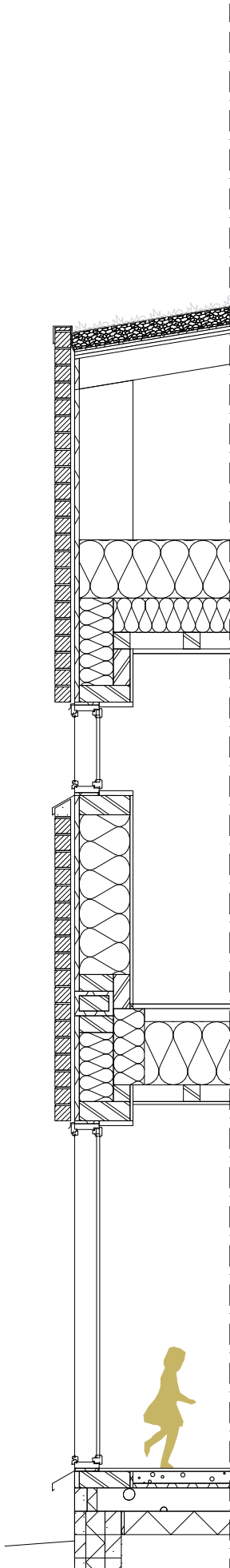
Brm² 2043 m² (1831 m²)

Htm² 1554 m² (1439 m²)

Toimintatilaa/tilapaikka

6,88 m² (6,54 m²)

Sulkeissa tilaohjelman mukaiset pinta-alat

Julkisivuote ja -leikkaus 1 : 50

6 Lopuksi

Pohdinta

Tämän diplomityön tavoitteena on ollut ymmärtää päiväkotisuunnittelun peruseriaatteita, perehtyä lapsen kokemusmaailmaan sekä tuottaa arkkitehtuurikilpailuun ehdotus, joka vastaa kilpailun tavoitteisiin. Heti diplomityöprosessin alussa kuitenkin päätin, etten osallistu ehdotuksellani varsinaiseen kilpailuun, sillä halusin saada kirjallisen osuuden valmiiksi ennen suunnittelutyön aloittamista. Näin kirjallinen osuus tukee tekemiäni suunnitteluratkaisuja.

Suunnitelmaa tehdessäni pienimitakaavaisten tilojen luominen osoittautui kuitenkin huomattavasti hankalammaksi kuin kirjallista osuutta tehdessäni kuvittelin. Kuten Aura & Stenros kirjoittavat (1984, 57), tilakokemuksen kannalta merkittävimmät tilat ovat yleensä sellaisia, jotka ovat toiminnallisuuden näkökulmasta turhia. Tällaisten tilojen luominen vaatii siis ns. hukkatilaa. Asetin yhdeksi tavoitteekseni myös tilaohjelmaan sekä tavoitetehokkuuteen vastaamisen, ja näiden kahden, jopa vastakkain

asetetun asian punnitseminen osoittautui erittäin haastavaksi. Jälkikäteen mietin, olisiko orgaanisempi muotokieli luonut lisää tiloja, jotka kiinnostavat lapsia. Suorien linjojen ihannoijana suunnittelemastani päiväkodista tuli erittäin linjakas, ja kolomaisia, lapsia houkuttelevia tiloja ei senkään puolesta luontevasti syntynyt täysin vastaamaan alkuperäistä ajatusta.

Kaiken kaikkiaan olen kuitenkin suhteellisen tyytyväinen lopputulokseen: harmaita hiuksia aiheuttaneen pohdinnan sekä tilojen kääntelyn ja vääntelyn jälkeen, sain ujutettua suunnitelmaan useita lapsia kiinnostavia tiloja. Kokonaisuudessaan rakennus sopii mielestäni mittakaavaltaan lapsen oppimisympäristöksi. Lisäksi suunnittelemani päiväkotitoimitus soveltuu ympäristöönsä, vastaa kilpailun tavoitteisiin sekä on tehokas ja toteutuskelpoinen.

Suunnitteluratkaisu perustuu pitkälti ajatukseen lapsiryhmien omista toiminta-alu-

eista, sillä uskon, että tutut, kuitenkin muokattavissa olevat tilat luovat lapsille turvallisen ja rauhallisen ympäristön. Koen, että liian avoimet tilat heikentävät merkittävästi lapsen keskittymiskykyä ja vaikeuttavat lapsen toimimista. Suunnitteluratkaisuun vaikuttavat vahvasti myös muistot omasta päiväkotiajastani: omat ryhmätilat olivat tuttuja ja turvallisia paikkoja, joihin oli mielekästä palata esimerkiksi yhteistiloista tai piha-alueelta, ja omiin ryhmätiloihin kohdistui tietynlaista ylpeyttä. Yleisestikin lapset ovat ylpeitä omista asioistaan ja tavaroistaan, joten koen, että ylpeys on verrattavissa ajatukseen omasta huoneesta. Vastaavasti kuten lapsi on kotonaan ylpeä omasta huoneestaan, lapsi on ylpeä ”omista” tiloistaan myös päiväkodissa.

Koen, että diplomityö oli kokonaisuudessaan opettavainen kokemus. Nyt on kuitenkin aika siirtyä kohti seuraavia haasteita.

Kiitos

Ohjaajalleni professori **Ilmari Lahdelmalle** työn
ohjauksesta ja hyvistä vinkeistä
Perheelle ja ystäville tuesta ja ymmärryksestä
Juholle ihan kaikesta

Lähteet

- Allas, A. 1982. Lapsi ja ympäristö. Teoksessa Allas, A (toim.). Lapsi ja arkkitehtuuri. Mannerheimin Lastensuojelutto. Lapsiraportti A. 36.
- Alaranta, I. 2017. Lapsuus ei katoa koskaan: Turun lastentarhan tarina 1868–2018 - varhaiskasvatuksen kehitys osaksi nykyperhe-elämää ja koulutusjärjestelmää. Turun kaupunki.
- Aura, S. & Stenros, H. 1984. Arkkitehtuurin muoto ja sisältö: johdatus arkkitehtuurin muoto-opin ja ihmistiedon yleisteoriaan. Rakennuskirja, Helsinki.
- Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia: lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. WSOYpro Oy, Helsinki.
- Energiatehokkaan palvelurakennuksen suunnitteluohje. Julkiset palvelurakennukset. 2021. Helsingin kaupunki.
- Horelli, L. 1982. Ympäristöpsykologia. Weilin + Göös, Helsinki.
- Horelli, L., Kyttä M. 2001. Ympäristö lapsen kehityksen näyttämönä. Teoksessa Ivars, M (toim.) Lapsuuden rakennettu ympäristö. Suomen kotiseutuliitto.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Kirjapaja, Helsinki.
- Koivunen, P. 2009. Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Kokljuschkin, M. 2001. Unelmien päiväkotit: kohti parempaa oppimisympäristöä. Tammi, Helsinki.
- Lummelahti, L. 2005. Kun omenat kypsyvät. Teoksessa Korhonen, R., Niikko, A (toim.) Lapsuuden puutarhassa. Yliopistopaino, Joensuu.
- Mikkola, P., Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään: näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto, Vantaa.
- Mäkinen, M. 2017. Lasten taiteellinen toimijuus. 4. painos. Teoksessa Hujala, E., Turja, L. (toim.). Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Nordin, K. 1982. Päiväkodin arkkitehtonisen suunnittelun lähtökohta. Teoksessa Allas, A. (toim.). Lapsi ja arkkitehtuuri. Mannerheimin Lastensuojelutto. Lapsiraportti A. 36.

Numminen, P. 2005. Avaa ovi lapsen maailmaan: kysellään, ihmetellään ja liikutaan yhdessä. Pilot-Kustannus Oy.

Ojanen, K. 2001. Lapsella on oikeus hyvään ympäristöön. Teoksessa Ivars, M. (toim.). Lapsuuden rakennettu ympäristö. Suomen kotiseutuliitto.

Petäjä, K. 1982. Lapsi ja arkkitehtuuri. Teoksessa Allas, A. (toim.). Lapsi ja arkkitehtuuri. Mannerheimin Lastensuojelutto. Lapsiraportti A. 36.

Päiväkoti Taka-Töölössä. Yleinen arkkitehtuurikilpailu. Kilpailuohjelma 1.2.2021 – 28.4.2021. 2021. Helsingin kaupunki.

Rakennustietosäätiö, 2014. RT 09-11137 ihmisen mitat ja ulottuminen, Rakennustieto Oy.

Rakennustietosäätiö, 2019. RT 103083 Päiväkotien suunnittelu. Rakennustieto Oy.

Rakennustietosäätiö, 2019. RT 103085 Päiväkodin ja perusopetuksen tilat: turvallisuuden suunnittelu, Rakennustieto Oy.

Rakennustietosäätiö, 2019. RT 103084 Päiväkodin ja perusopetuksen tilat: ulkotilojen suunnittelu, Rakennustieto Oy.

Stenros, A. 1992. Kesto ja järjestys: tilarakenteen teoria. Väitöskirja, Teknillinen korkeakoulu, Espoo.

Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. PS-kustannus, Jyväskylä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Opetushallitus. Saatavissa (15.02.2021): https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Varhaiskasvatuslait. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivu. Viitattu 13.3.2021. <https://minedu.fi/varhaiskasvatuslait>

Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Lk-kirjat, Helsinki.

